

GHID DE BUNE PRACTICI

ÎNVĂȚĂMÂNT SPECIAL

NIVEL PREȘCOLAR ȘI PRIMAR

De la CES spre SUCCES

Sighetu-Marmației

2022

GHID DE BUNE PRACTICI

Editura CECONI

ROMÂNIA
JUDEȚUL MARAMUREȘ
CONSILIUL JUDEȚEAN

Str. Gh. Șincai nr. 46, RO – 430311 Baia Mare
Tel. 0262-212110; Fax: 0262-213945
office@cjmaramures.ro; www.cjmaramures.ro

Fiecare copil este special, unic prin natura existenței sale și are dreptul la o educație bună, de calitate.

Educația incluzivă este o formă de învățământ mult mai complexă, care răspunde diversității grupurilor de elevi, în special a celor cu diverse probleme educaționale, dar și a elevilor care provin din medii defavorizate.

Pentru a putea realiza o educație incluzivă de calitate, trebuie să creăm centre moderne, în care atât elevii, cât și cadrele didactice să beneficieze de un mediu cât mai adaptat cerințelor actuale, pentru a-și putea desfășura activitatea în cele mai bune condiții. În acest sens, avem o serie de proiecte pentru modernizarea și reabilitarea centrelor de educație incluzivă care sunt în subordinea Consiliului Județean Maramureș, tocmai pentru că îmi doresc ca atât elevii, cât și cadrele didactice să beneficieze de școli primitoare, care să răspundă cerințelor educaționale diversificate, specifice educației incluzive.

Este necesar să asigurăm tuturor copiilor accesul egal și neîngrădit la educație – pilon de bază al societății moderne de astăzi.

Mulțumesc profesorilor, educatorilor, dar și părinților care se implică zi de zi în educarea și în integrarea în societate a copiilor cu nevoi speciale. Eforturile dumneavoastră susținute în a găsi cele mai bune metode pentru formarea copiilor speciali din Maramureș sunt extrem de importante, pentru că ele contribuie semnificativ la asigurarea unei educații bază pe calitate și egalitate pentru acești copii.

Mult succes în toate proiectele dumneavoastră de viitor! Vă asigur de tot sprijinul meu și al instituției pe care o reprezint!

Ionel Ovidiu BOGDAN
Președinte Consiliul Județean Maramureș

ÎNVĂȚĂMÂNT SPECIAL
NIVEL PREȘCOLAR ȘI PRIMAR
De la CES spre SUCCES

Coordonatori:

Inspector școlar pentru învățământ special

prof. Țiudic Adelin Petru

Director Centru Școlar de Educație Incluzivă

Sighetu Marmației

prof. Vîrsta Liliana Maria

prof. psihopedagog Ștefănoiu Daniela

prof. psihopedagog Mutaffof Melania

Colaboratori:

Lector Universitar Dr. Cristina Bălaș-Baconschi

Departamentul de Psihopedagogie specială

Facultatea de Psihologie și Științele Educației-

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca

Echipa de proiect:

Lector Universitar Dr.CRISTINA Bălaș-Baconschi

Inspector școlar prof. ȚIUDIC Adelin Petru

Dir.prof. VÎRSTA Liliana Maria

prof. ȘTEFĂNOIU Daniela

prof. MUTAFFOF Melania

prof. RECALO Lidia

prof. HERBEL Alina

prof. MIHAI Andreea

prof. RACHIȘ Mihaela

prof. HOLOUCIUC Iuliana Nicoleta

didactic auxiliar TARNIȚA Marieta Amara

Instituții implicate în proiect:

Inspectoratul Școlar al Județului Maramureș

Centrul Școlar de Educație Incluzivă Sighetu Marmăției

Facultatea de Psihologie și Științele Educației-

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj Napoca

Departamentul de Psihopedagogie Specială

CUVÂNT ÎNAINTE

Constatăm cu mare bucurie faptul că Centrele Școlare de Educație Incluzivă din țară oferă adevărate exemple de bune practici, dorind pentru specialiștii din cadrul acestora o continuă perfecționare, oferind în acest mod un real sprijin pentru copiii cu cerințe educaționale speciale și pentru părinții acestora.

În acest sens, am primit cu plăcere solicitarea doamnei Melania Mutaffof de a descrie în câteva cuvinte ghidul intitulat foarte sugestiv ”De la CES spre SUCCES”, ghid de bune practici pentru învățământul special pentru nivelul preșcolar și primar, elaborat de Centrul Școlar de Educație Incluzivă Sighetu Marmației.

În primul rând doresc să precizez că apreciez faptul că ghidul se orientează înspre modalitățile prin care pot fi dezvoltate abilități esențiale ale copiilor aflați la vârsta preșcolară și școlară mică, perioade care sunt extrem de importante pentru integrarea ulterioară a acestora. Și de asemenea, este de remarcat dorința autorilor de a cuprinde cât mai multe aspecte definitorii ale acestor perioade de vârstă, prin abordarea abilităților motorii, socio-emoționale, de integrare senzorială și de limbaj.

Ghidul cuprinde activități extrem de detaliate care vizează dezvoltarea motricității fine la copiii preșcolari, activități de stimulare senzorială la aceeași vârstă, programe de intervenție logopedică personalizate, activități de expresie plastică în care sunt exersate abilitățile copiilor de realizare a unor desene, picturi, colaje, activități care vizează reducerea problemelor emoționale și comportamentale ale unora dintre copiii centrului, activități care utilizează elemente specifice ale pedagogiei Montessori, care promovează învățarea independentă, dezvoltarea abilităților sociale, dezvoltarea unei legături eficiente a copilului cu învățarea și cu mediul, activități de dezvoltare emoțională în cadrul orelor de consiliere și dezvoltare personală și nu în ultimul rând activități care se bazează pe abilitățile cotidiene vizând ecologizarea și protecția mediului.

Doresc prin cele afirmate să îi felicit pe toți cei care au contribuit la realizarea acestui ghid și să recomand utilizarea acestuia de către toți specialiștii domeniului din cadrul centrelor școlare de educație incluzivă, din cadrul grădinițelor speciale, precum și de către părinții copiilor cu CES care pot găsi exemple de bune practici și recomandări utile.

Lector univ.dr. Cristina Bălaș-Baconschi

Departamentul de Psihopedagogie Specială
Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației
Universitatea ”Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

Dezvoltarea motricității fine la vârsta preșcolară

Profesor învățământ preșcolar Rachiș Mihaela

„Motricitatea fină cuprinde mișcări fine, care solicită mare precizie. Comportamentul motor fin se obiectivează în prinderea și manipularea obiectelor. Manipularea obiectelor este influențată de gradul de maturizare psihomotorie, de experiențele motrice trăite de copil și de caracteristicile de îndemânare“, ne spun specialiștii în domeniu. Astfel, copiii care, la această vârstă sunt stimulați să-și dezvolte motricitatea fină a mâinilor au parte de o dezvoltare mai rapidă a creierului. Cercetătorii au demonstrat faptul că un copil cu o motricitate fină bine dezvoltată are și o gândire și o imaginație bine dezvoltate, vorbește bine și are o memorie mai bună. Totodată dezvoltarea motricității fine a copiilor ajută mai târziu la scriere, desenare, prinderea obiectelor, la îmbrăcare și dezbrăcare etc. Concluziile psihologilor sunt de fapt simple adevăruri: cu cât copilul își folosește mai mult mușchii mici ai mâinii, cu atât va deveni mai îndemânic. De mare ajutor în dezvoltarea motricității fine a mâinilor copilului sunt jucăriile și obiectele din gospodărie, pe care de multe ori le considerăm banale și cărora le putem găsi utilitate în acest scop. Casa și camera noastră e plină de „jucării“, care pot fi ”descoperite” de către copii. Făina de mălai, orezul, semințele pot fi folosite cu ușurință în scopuri educative. O sită pentru scurs paste, cereale, câteva paie de băut, sârme plușate sau bețișoare, cu puțină imaginație se pot transforma în adevărate jucării educative ce dezvoltă la fel de bine mușchii degetelor și coordonarea vizualo-motrică, ca multe jucării scumpe cumpărate din magazine. Este important ca aceste exerciții să fie percepute de către copii ca pe o joacă, nicidecum ca pe o activitate obligatorie, pe care sunt nevoiți să o ducă la bun sfârșit. Atmosfera trebuie să fie una relaxată, tolerantă față de schimbările bruște de interes sau oboseală ale copilului, toate acestea fiind specifice vârstei. Trebuie avut în vedere faptul că dezvoltarea motricității fine se întinde pe o perioadă lungă de timp, iar jocurile și exercițiile pentru dezvoltarea motricității fine necesită multă răbdare, atenție și perseverență.

Modul de organizare și etapele activităților pentru dezvoltarea motricității fine

Este important ca înainte de a începe aceste activități să realizați împreună cu copilul câteva exerciții de încălzire a musculaturii mâinii: ne spălăm pe mânuțe, ștergem fiecare degetel în parte, închidem-deschidem pumnii, cântăm la pian, etc.

Etapa I: Utilizarea degetelor pentru mutarea obiectelor (de dimensiuni mai mari) dintr-un recipient într-altul. În această etapă, copiii se vor folosi doar de degetele de la

mănuță (degetul mare și cel arătător) pentru a muta materialele (pe rând, câte unul) dintr-un recipient în altul. Înainte de fiecare exercițiu, se realizează o demonstrație: arătați copiilor cum anume trebuie să procedeze și explicați în termeni cât mai simpli. Cei mici au tendința de a folosi pumișorii pentru a muta cât mai multe materialele în timp mai scurt. Fiți atenți și corectați mișcările, explicați că scopul jocului este de a muta corect obiecte. Ca material se pot folosi diverse obiecte, jucării pe care le avem în casă: lego, cuburi de lemn, pompoane colorate, arahide, capace de la sticlele de plastic, bomboane ambalate etc. Pentru a complica exercițiul, folosiți un recipient în care sunt amestecate două tipuri de materiale/obiecte și cereți copiilor să le sorteze și să le așeze în recipiente diferite. Dacă cei mici sunt dornici să continue, schimbați materialele și repetați de câte ori își doresc. Încercați să nu depășiți mai mult de 15 min o activitate, în funcție de particularitățile de vârstă ale copilului, concentrarea atenției poate fi cuprinsă între 5-10 minute. Aceste tipuri de jocuri se vor repeta în fiecare zi, timp de o săptămână sau două, până când veți observa că deprinderea este stăpânită corect, apoi se poate trece la următoarea etapă.

Etapa a II-a. Folosirea unei ustensile (clește, cârlige haine) pentru mutarea obiectelor (de dimensiuni mai mari) dintr-un recipient într-altul. Aceste jocuri se realizează ca și cele din prima etapă, singur diferență fiind că, în această etapă, nu vom folosi degetele, ci niște clești/ cârlige pentru mutarea materialelor/obiectelor. Pentru început realizați câteva exerciții în gol cu cleștele/cârligul, pentru a-și obișnui mâinile cu acest tip de mișcare. Acesta este un exercițiu care necesită multă răbdare, tocmai de aceea este nevoie de multă răbdare până când cei mici vor reuși să stăpânească mecanismul coordonării vizuale și motrice. Demonstrați exercițiul de câteva ori explicând fiecare acțiune: prinderea obiectului cu cleștele/ cârligul, transportarea acestuia spre recipientul gol ținând cleștele apăsat, eliberarea presiunii asupra cleștelui/ cârligului și lăsarea obiectului în recipientul gol. Fiind un exercițiu mai dificil, copiii vor avea nevoie de cuvinte de încurajare și aprecieri pentru fiecare reușită, cât de mică. Dacă cei mici nu reușesc din primele încercări și doresc să renunțe, lăsați-i și reveniți asupra acestui tip de exerciții în alt moment al zilei sau chiar în altă zi. Pentru început, puteți folosi materiale moi, ușor de prins în clești, cum ar fi pompoane sau ghemotoace de hârtie creponată. Odată stăpânită mișcarea, complicați jocurile, încercând și cu materiale cu textură mai dură, de exemplu arahide. Pentru a face jocul mai distractiv, așezați capacele de plastic într-un recipient cu apă și puneți copiii să “pescuiască” capacele cu ajutorul cleștelui. Aceste exerciții sunt grozave pentru antrenarea musculaturii fine, așa că încurajați

perseverența. Ca și la prima etapă, aceste tipuri de jocuri se vor repeta în fiecare zi, timp de o săptămână sau două, până când veți observa că deprinderea este stăpânită corect, apoi se poate trece la etapa a treia.

Etapa a III-a. Folosirea lingurii pentru mutarea obiectelor (de dimensiuni mici) dintr-un recipient într-altul. Activitatea se desfășoară la fel ca și la prima și a doua etapă, numai că, de data aceasta, copiii vor folosi materiale mărunte și lingură. Explicați și demonstrați acțiunea de câteva ori: cum se ține corect lingura în mână, cum umplem lingura fără să atingem materialele cu mâna, cum transportăm și cum vărsăm materialele în recipientele pregătite, fără să facem dezordine pe spațiul de lucru. Ca materiale puteți folosi zahăr, griș, făină de mălai și tot felul de semințe pe care le aveți în casă: soia, linte, boabe de piper, orez etc. Aceste exerciții este foarte utile, deoarece îi pregătește pe copii să învețe să mănânce singuri. Puteți complica jocul cerându-le să verse făina, semințele și grișul într-o sticlă, în straturi, realizând astfel o sticlă decorativă pe care să o păstrați. Când cei mici vor stăpâni toate aceste acțiuni motrice, putem trece la a patra etapă.

Etapa a IV-a. Folosirea paharului/ căni pentru turnarea lichidelor dintr-un recipient într-altul. Umplerea vaselor este o activitate mai ușoară pentru cel mic. În schimb, golirea lor presupune mai multă precizie și este printre primele aptitudini mai grele de motricitate fină pe care le va dezvolta micuțul. Copilul are șansa să învețe că un obiect intră și iese dintr-altul și că se pot susține unul pe altul. Îl puteți ajuta să își dezvolte această abilitate prin diverse activități care presupun introducerea și scoaterea lichidelor din vase. În prima fază a activității se pune suc într-un vas larg pe care copilul va trebui să-l mute cu ajutorul căniței cu toartă într-un recipient mai strâmt. Copilul va folosi ambele mâini pentru a putea ține recipientul. Pentru complicarea jocului copilul va turna alternativ suc din căniță în pahar și din pahar în căniță. Acest lucru îl ajută la formarea controlului gesturilor. Ajutați copilul dacă este nevoie. Puteți, de exemplu, să-l ajutați să mențină echilibrul paharului în timp ce toarnă suc. Descrieți-i în cuvinte ceea ce face și încurajați-l: „Bravo, acum știi să torni suc în căniță!”.

Activitatea 1

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

O1- să execute mișcările

O2- să înțeleagă sarcinile

O3 – să depoziteze pom pom-urile în funcție de culoare/mărime

O4 - să prezinte interes pentru activitate

A.STRATEGII DIDACTICE

1.Metode și procedee didactice: M1-Conversația,

M2-Explicația,

M3-Exercițiul,

M4-Demonstrația

2.Mijloace didactice: m1- pop pom, m2-recipiente pentru depozitare

3. Desfășurarea activității: într-un bol o să avem pom pom-uri de diferite culori și mărimi, copilul va trebui să ia din bol câte un pom pom și să îl așeze în bolul potrivit utilizând degetul mare și degetul arătător. Sortare se va face atât după culoare cât și după mărime.

Activitatea 2

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

O1-să execute mișcările

O2- să înțeleagă sarcinile

O3 – să așeze tacâmurile conform modelului dat

O4 - să prezinte interes pentru activitate

A.STRATEGII DIDACTICE

1. Metode și procedee didactice: M1-Conversația,

M2-Explicația,

M3-Exercițiul,

M4-Demonstrația

2. Mijloace didactice:m1- tacâmuri, m2-farfurii, m3-fișă cu desenul

3. Desfășurarea activității: Asezatul tacâmurilor pe masă

După vârsta de 2 ani copilul poate fi introdus treptat în treburile gospodărești cum ar fi: asezatul mesei, maturatul, aspiratul (imi amintesc cat de mult ii placea sa dea cu aspiratorul!), stersul pe jos, sortarea rufelor si cate si mai cate! La preparatul mancarurilor poate participa chiar mai devreme daca ii face placere.

Aici i-am pregătit o activitate pentru a exersa asezatul mesei. Am desenat pe o coală mare, albă de hârtie conturul tacâmurilor urmând ca el să le găsească locul. A fost un fel de puzzle iar ideea i-a plăcut tare mult!

Activitatea 3

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

O1- să execute mișcările

O2- să înțeleagă sarcinile

O3 – să sorteze semințele și să le recunoască

O4 - să prezinte interes pentru activitate

A. STRATEGII DIDACTICE

1. Metode și procedee didactice: M1-Conversația

M2-Explicația,

M3-Exercițiul,

M4-Demonstrația

2. Mijloace didactice: m1- semințe, m2-bol de plastic

3. Desfășurarea activității: Culesul semintelor

În cadrul acestei activități vom avea nevoie de diverse semințe și un recipient din plastic. Copii vor sorta semințele și vor pune în bol semințele adunate, după care vom încerca să realizăm o activitate artistică.

După sortare se poate continua cu o activitate artistică:

Activitatea 4

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

- O1-să execute mișcările
- O2- să înțeleagă sarcinile
- O3 – să mânuiască corect cârligele
- O4 - să prezinte interes pentru activitate

A.STRATEGII DIDACTICE

- 1.Metode și procedee didactice:** M1-Conversația,
M2-Explicația ,
M3-Exercițiul,
M4-Demonstrația

- 2.Mijloace didactice:** m1- forme de haine facute din carton, m2-sârmă plușată,
m3 cârlige

- 3. Desfășurarea activității:** Să prindem hăinuțe cu cârlige

În această activitate copilul va fi antrenat în a pune pe sârmă hainele folosind cârligele de rufe, se va încerca să se prinda atât sârmă cât și haina confecționată din carton. Scopul acestei activități este de a dezvolta coordonare și precizia de a le prinde și de a le fixa.

Activitatea 5

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

- O1-să execute mișcările
- O2- să înțeleagă sarcinile
- O3 – să mânuiască corect penseta
- O4 - să prezinte interes pentru activitate

A. STRATEGII DIDACTICE

1. Metode și procedee didactice: M1-Conversația, M2-Explicația,
M3-Exercițiul,
M4-Demonstrația

2. Mijloace didactice: m1- pom pom, m2-penseta m3 boluri de plastic

3. Desfășurarea activității: Cu penseta la joacă

În cadrul acestei activități copiii vor fi îndrumați să sorteze după culoare și după formă pom pom-ul folosind penseta ca mijloc didactic. Vor lua cu penseta și vor pune câte un pom pom în bolul care este indicată mărimea sau culoarea, fără a se folosi de mânuțe pentru a le prinde în pensetă.

Activitatea 6

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

- O1- să execute mișcările
- O2- să înțeleagă sarcinile
- O3 – să mânuiască corect cleștele
- O4 - să prezinte interes pentru activitate

A.STRATEGII DIDACTICE

1. Metode și procedee didactice: M1-Conversația, M2-Explicația, M3-Exercițiul, M4-Demonstrația

2. Mijloace didactice: m1- mărgelile, m2-bol de plastic, m3 cleste

3. Desfășurarea activității: Jocul cu mărgelile

Jocul cu mărgelile – pentru creșterea coordonării oculomanuale și bimanuale, activitatea de înșirare mărgelile pe șnur se dovedește foarte utilă.

Activități de sortare-se pot folosi pahare pe post de recipiente pentru obiectele sortate. Folosiți mărgelile de diferite mărimi, clești de rufe sau alte obiecte. Copilul le sortează după un criteriu dat – după formă, culoare, alt atribut. Această activitate **antrenează atenția copilului, se exersează pensa și coordonarea.**

Activitatea 7

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

- O1-să execute mișcările
- O2- să înțeleagă sarcinile

O3 – să transporte toate boabele dintr-un bol în altul

O4 - să prezinte interes pentru activitate

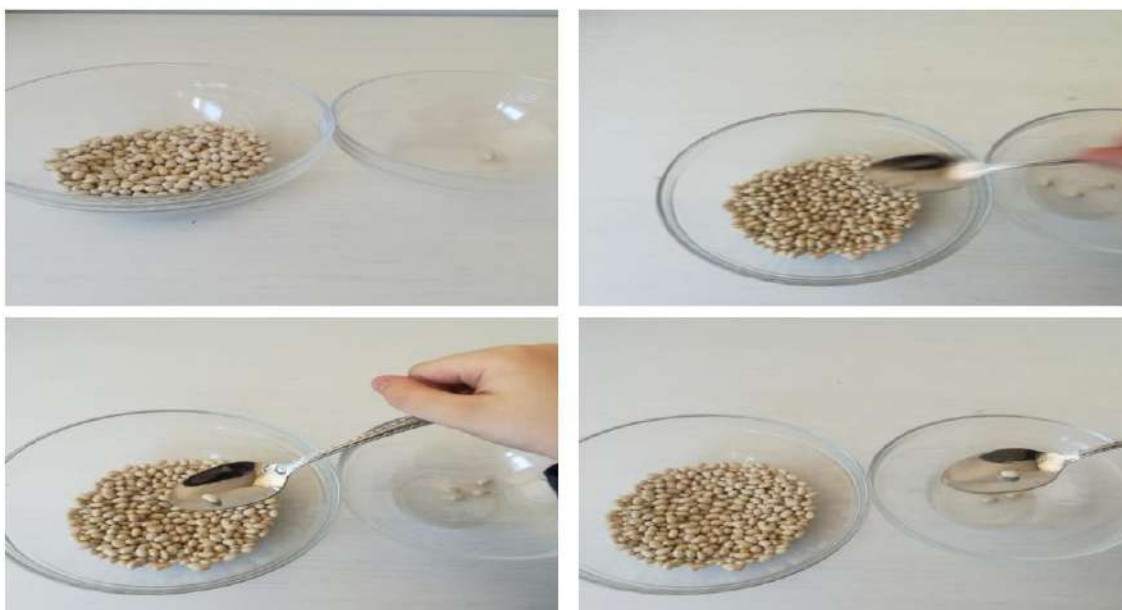
A.STRATEGII DIDACTICE

1. Metode și procedee didactice: M1-Conversația,
M2-Explicația,
M3-Exercițiul,
M4-Demonstrația

2. Mijloace didactice: m1- fasole, m2-bol de sticlă, m3 lingură

3. Desfășurarea activității: Prindem boabele de fasole

O altă activitate excelentă pentru dezvoltarea motricității fine la copii este aceea de a muta boabele de fasole, orez sau orice altă cereală, dintr-un vas în altul cu **lingurița**. Atenție, are „voie” să ia doar un singur bob, la fiecare mutare. Cel mai probabil, activitatea îi va pune la încercarea și răbdarea.

Activitatea 8

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

O1- să execute mișcările

O2- să înțeleagă sarcinile

O3 - să transporte toate bilele în bolurile corespunzătoare

O4 - să prezinte interes pentru activitate

A. STRATEGII DIDACTICE

1. Metode și procedee didactice: M1-Conversația, M2-Explicația, M3-Exercițiul,
M4-Demonstrația

2. Mijloace didactice: m1- bile, m2-bol de plastic, m3 lingură

3. Desfășurarea activității: jocul cu bile

În cadrul acestei activități copiii vor trebui să împartă în bolurile corespunzătoare toate bilele, fără a pune mâna. Bilele se sortează după culoarea bolului, fiecare bilă merge în bolul de aceeași culoare până la epuizarea lor.

Activitatea 9

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

O1-să execute mișcările

O2- să înțeleagă sarcinile

O3 – să transporte apa fără a o da pe jos

O4 - să prezinte interes pentru activitate

A.STRATEGII DIDACTICE

1. Metode și procedee didactice: M1-Conversația, M2-Explicația, M3-Exercițiul,
M4-Demonstrația

2. Mijloace didactice: m1- pahar, m2-sticla, m3 apă

3. Desfășurarea activității: Să umplem sticlele

În cadrul acestei activități avem nevoie de un pahar mai mare și de sticle, cu ajutorul paharului vom încerca să turnăm apa din pahar în sticlă fără a o da pe jos.

Activitatea 10

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Cognitiv

O1-să execute mișcările

O2- să înțeleagă sarcinile

O3 – să taie respectând liniile

O4 - să prezinte interes pentru activitate

A.STRATEGII DIDACTICE

1.Metode și procedee didactice: M1-Conversația, M2-Explicația, M3-Exercițiul,
M4-Demonstrația

2.Mijloace didactice: m1- foaie colorată, m2-foarfecă, m3 cariocă

3. Desfășurarea activității: Tăierea cu foarfeca

În cadrul acestei activități copiii sunt antrenați în a tăia cu foarfecă, se va respecta modelul dat și se va lua în calcul corectitudinea cu care a fost executată sarcina. Pentru această activitate avem nevoie de foarfecă, hârtie colorată și o cariocă.

Bibliografie:

Albu C.(2006), *Psihomotricitate*, Ed.Institutul European

Barbu, Petruț,G.(2012), *Copilul și motricitatea*, Ed.Nomina

Montessori M(1922), *Metoda Pedagogiei Științifice aplicată în educarea celor mici*, Ed. Cartea Românească, București

Dezvoltarea senzorială la preșcolari

Profesor învățământ preșcolar Holouciuc Iuliana Nicoleta

Din punct de vedere al definiției, a copilului se referă la dezvoltarea buneii funcționări a felului în care acesta se raportează la propriile simțuri. Cele cinci simțuri: tactil, olfactiv, gustativ, văzul și auzul facilitează adaptarea la un mediu de viață. De aceea, este necesar să utilizezi materiale diverse pentru stimularea senzorială a celui mic.

Dacă informațiile pe care acesta le primește de la simțuri nu sunt bine identificate și organizate, copilul nu va ajunge să aibă o imagine complexă asupra realității în viitor și îi va fi greu să se adapteze la medii de viață diferite. Terapia senzorială nu se adresează doar celor cu dizabilități, ci este un pas important în dezvoltarea sănătoasă a oricărui copil.

Cel mai important avantaj adus de stimularea senzorială este conștientizarea propriului corp (simțul proprioceptiv) și a felului în care interacționează cu mediul exterior. Antrenarea stării de prezență și conștientă de sine este factorul principal care conduce către autoreglarea propriilor emoții și simțuri în etapele viitoare de dezvoltare, formând astfel un model sănătos de a integra informațiile primite de la simțuri.

Un alt beneficiu al activităților senzoriale este faptul ca părinții se implică în joaca celor mici, de la adunarea materialelor și confecționarea celor necesare activităților, până la joaca efectivă alături de copii. Acest lucru contribuie la conectarea dintre copil și părinte, importanța pentru dezvoltarea emoțională a copiilor.

Jocul senzorial este orice activitate care stimulează simțurile copilului și îi oferă posibilități nemăsurate de explorare și învățare. Printre avantajele jocurilor senzoriale se numără faptul că acesta poate avea loc oriunde și poate include orice din jurul nostru. În funcție de simțul pe care îl antrenează, jocurile senzoriale pot fi: de atingere, vedere, auz, miros și gust.

Metode eficiente de stimulare senzorială

Stimularea senzorială orală

Stimularea senzorială eficientă a prescolarului începe de la „faza orală”, cum a fost denumită de psihanalisti. Aceasta este prima faza apărută în dezvoltarea unui nou-născut. Primul simț care începe să se dezvolte este intermediat de nevoia de a interacționa cu obiectele din jur prin a le gusta sau a le roade. Asadar, multi copii care nu mai sunt hrăniți la sân sau care nu mai folosesc o suzetă vor simți nevoia de a compensa acest lucru prin a roade diverse alte obiecte din jur.

O metodă prin care poți exercita stimularea senzorială a copilului în acest caz este înlocuirea obiectelor pe care cel mic are tendința de a le gusta cu unele utile precum: periuta de dinți, jucării pentru stimulare senzorială din cauciuc sau anumite alimente. Astfel, copilul este ajutat să devină independent în ceea ce privește stadiul oral în care se află și își poate controla propriile impulsuri în mod eficient.

Stimularea senzorială olfactivă

Mirosul este unul dintre cele 5 simțuri care poate fi dezvoltat în copilărie prin diverse activități de stimulare senzorială menite să îl ajute să identifice mai bine mirosurile din jurul său. Pentru acest lucru, îi poți oferi copilului săculeți parfumați cu diverse arome. Acest lucru îl ajută să identifice proveniența lor în funcție de ingrediente.

Acest exercițiu de stimulare senzorială poate fi făcut inclusiv în bucătărie, când vine vorba despre mirosul diverselor fructe, legume sau mirodenii. Dacă instinctul copilului era la început acela de a cunoaște lumea prin simțul olfactiv, încercând să miroasă diverse obiecte din jur, acum aceasta nevoie poate fi îndeplinită în mod direct și corespunzător, ajutându-l să identifice anumite mirosuri specifice pe viitor cu ușurință.

Stimularea senzorială gustativă

Este un caz des întâlnit ca un copil să refuze un anumit fel de mâncare, fie din cauza mirosului, gustului sau a texturii. Poți participa la stimularea senzorială a copilului din punct de vedere gustativ introducând treptat noi feluri de mâncare în alimentația sa și arătându-te încântat de gustul fiecăruia. Este util ca și alți membri ai familiei să procedeze la fel pentru a crea un cadru de siguranță pentru copil.

Introducerea unor noi alimente este un proces ce necesită timp și răbdare. Este important ca cel mic să nu simtă o obligație în a gusta diverse feluri de mâncare, ci să devină o alegere proprie. Pentru a atinge obiectivele stimulării senzoriale poți destructura

fiecare etapă în parte: atingerea cu buzele, păstrarea alimentului în cavitatea bucală și, în cele din urmă, mestecarea și înghițirea.

Sugestii de activități pentru dezvoltarea senzorială a preșcolarilor

Activitatea 1

Coșurile senzoriale

Mijloace didactice: o cutie de plastic, orez, cereale, boabe de porumb.

Coșurile senzoriale dezvoltă abilitățile cognitive. Având diferite compoziții, culori și texturi, coșurile senzoriale sunt variante simple de jocuri ce pot fi pregătite și acasă. Aveți nevoie de o cutie de plastic, iar opțiunile de materialele și obiectele pe care le puteți folosi pentru a o umple sunt nelimitate. În funcție de tema aleasă sau de ideea de joc, puteți adăuga în cutie orez, cereale, boabe de porumb sau fasole și până la bucăți de hârtie sau obiecte din plastic. Mai mult decât a simți diferite texturi, copiii vor fi puși în fața situației de a descoperi și înțelege diverse concepte. Vor face cunoștință cu probleme matematice, cum ar fi compararea dimensiunii (mare vs. mică), potrivirea, sortarea și clasificarea (folosind nasturi, fasole sau orez), dar și cu abilitățile științifice, cum ar fi determinarea cauzei și efectului (ce se întâmplă atunci când adăugăm apă peste nisip?), gravitația (apa alunecă jos în pâlnie, nu în sus) și stările de agregare (gheața se topește).

Activitatea 2

Jocul cu panglici și sociabilitatea

Mijloace didactice: panglici de diferite culori

Jocul senzorial poate, de asemenea, să-i învețe pe copii despre cooperare și colaborare. “Pe măsură ce copiii lucrează împreună sau alături, ei învață să înțeleagă punctul de vedere al altcuiva. Copiii au, de asemenea, ocazia de a se exprima și de a deveni încrezători în împărtășirea ideilor lor cu alții” – menționează Angie Dorrell, specialist NAEYC (National Association for the Education of Young Children). Legați câteva panglici colorate de dimensiuni diferite de un suport sau de creanga unui copac și lăsați-i pe cei mici să interacționeze, să se întrecă spre cea mai colorată panglică, să le împartă sau să se joace de-a v-ați ascunselea.

Activitatea 3

Pictura tactilă

Dacă celor mici le place să picteze și să își folosească degetele pentru a picta, iată o variantă senzorială mai stimulată decât pictura cu degetele.

Mijloace didactice:

- acuarele (ideal în tuburi, dar și varianta de pastilă sunt potrivite);
- o folie de plastic cu bule mici.

Planșa de desen va fi folia cu bule, pe care cei mici vor picta cu degetele. Este o activitate tactilă, care stimulează prin textură diferită a foliei comparativ cu coala de hârtie, cu care sunt obișnuiți.

Activitatea 4

Punga senzoriala cu spumă de ras:

Mijloace didactice:

- punga care se inchide ermetic;
- spuma de ras;
- colorant alimentar în doua sau mai multe culori.

Adaugați în punga un puf de spuma, apoi încă doua sau trei pufuri de spumă în care ati adaugat in prealabil colorant alimentar. Inchideti punga bine, apoi lasati-i pe cei mici sa imbine culorile, apasand pe punga. Este o activitate care stimuleaza atat simtul vizual, cat si simtul tactil.

Activitatea 5

Activități senzoriale cu pompoane

Pompoanele sunt foarte versatile, le putem folosi în numeroase moduri. Faptul că vin în mărimi și culori diverse stimulează la nivel vizual, iar faptul că sunt moi și pufoase, stimulează simțul tactil și pot fi ușor de prins chiar și de copiii mai mici. Pompoanele se găsesc în librării sau magazine specializate. În varianta cea mai simplă, le puteți da copiilor să le exploreze. Apoi puteți face o serie de activități cu ele. Iată un exemplu:

Mijloace didactice:

- pompoane în diferite culori și mărimi;

- un tel mic de bucătărie sau unul dintre dispozitivele de la mixer care învârt aluatul (și care seamănă cu un tel mai mic).

Introduceți între barele telului pompoane, până umpleți tot spațiul. Folosiți culori și mărimi diferite. Apoi dați-l copilului să le scoată și eventual să le și pună înapoi.

Activitatea 6

Sticle senzoriale

Sticlele senzoriale sunt ușor de realizat și cu o plajă largă de opțiuni de umplere.

Mijloace didactice:

- sticle mici de plastic (0,5 l), preferabil transparente și fără etichetă, pentru a se putea vedea bine conținutul;
- apă;
- colorant alimentar în ce culori preferate;
- ulei;
- biluțe, zaruri, pompoane, sclipici, scoici, nasturi coloranți și orice alte obiecte mici și atrăgătoare pentru cei mici.

Umpleți trei sferturi din sticla cu apă colorată și un sfert cu ulei. Apoi adăugați obiectele mici în sticlă. Asigurați-vă că strângeți bine dopul sticlei, astfel încât să nu poată curge din ea. Întoarceți sticla cu susul în jos și agitați-o, astfel încât obiectele din interior și cele două lichide să se miște.

Activitatea 7

Mersul pe folie cu bule mari

Mijloace didactice: folie cu bule mari

Dacă ați primit un colet la care s-a folosit folie cu bule mari, nu o aruncați, pentru că poate fi baza unei activități senzoriale distractive pentru cei mici. Tot ce trebuie să faceți este să o întindeți pe jos, iar cei mici să meargă pe ea desculți. E o activitate senzorială pentru tălpile lor, iar în timpul mersului (în picioare sau de-a bușilea) foarte probabil va pocni și câte o bulă. Pentru unii copii poate fi amuzant și distractiv. La cei mai mici încercați mai degrabă cu o folie cu bule mici și testați să vedeți întâi reacția lor atunci când se sparg bulele. Dacă le este frică, este o reacție normală și în acest caz, amânați activitatea pentru atunci când mai cresc.

Beneficiile jocului senzorial pentru dezvoltarea creierului

Jocul senzorial este important, deoarece stimularea senzorială a copiilor cu CES este esențială în dezvoltarea creierului. Poate întări sinapsele și funcțiile legate de simțuri. Sinapsele din creier sunt adăugate sau înlăturate pe baza experiențelor de viață. Aceasta se numește plasticitate/neuroplasticitate dependentă de experiență. Neuroplasticitatea este capacitatea creierului de a schimba căile neuronale sau sinapsele pentru a reconecta creierul. Expunerea copiilor la diverse experiențe senzoriale este necesară pentru ca un creier tânăr să dezvolte capacitățile adecvate de procesare senzorială. Multe dintre aceste simțuri se dezvoltă optim într-o fereastră de timp numită perioadă critică. Se constată că cele mai multe perioade critice există în primii ani postnatali și de aceea jocul senzorial este deosebit de important pentru copiii mici.

Jocul senzorial nu este important doar pentru copii cu CES, care au deseori timp să se joace și să exploreze acasă, ci și pentru preșcolari și copiii din ciclul primar. Când copilului i se permite să folosească mai multe simțuri pentru a îndeplini o sarcină, va învăța mai multe din experiență și va păstra mai multe informații. Această idee nu se schimbă pe măsură ce îmbătrânești, chiar și adulții rețin mai multe informații atunci când sunt implicate mai multe simțuri!

Pe lângă dezvoltarea senzorială, activitățile senzoriale sunt, de asemenea, importante pentru alte aspecte ale creșterii creierului, deoarece jocul, indiferent dacă este centrat senzorial sau nu, este benefic pentru dezvoltarea copilului. Copiii devin mai creativi prin joc. De asemenea, își dezvoltă abilitățile lingvistice, cognitive, spațiale vizuale, sociale și emoționale.

Bibliografie:

1. Carla Barzano si Michele Fossi (2010) - Ghid de dezvoltare senzorială „În ce sens?”, Ed. Slow Food
2. Charlotte Pousin (2017) - Activități Montessori de la 0 la 3 ani, DPH

Activități pentru stimularea motricității fine la copiii cu CES

Profesor psihopedagog Mutaffof Melania

Dezvoltarea motricității fine este o mișcare a degetelor mâinii prin care se îmbunătățește controlul asupra funcțiilor musculare, scheletice și neurologice, precum și coordonarea ochi-mâini. Cu cât își folosește copilul mai mult mușchii încheieturilor și ai degetelor, cu atât mai îndemânic va deveni. Dezvoltarea motricității fine durează câțiva ani buni, nu se întâmplă de pe o zi pe alta. Îi putem ajuta mult pe cei mici să își dezvolte motricitatea fină, punându-le la dispoziție jucării, acuarele, plastilină, pensule, ștampile, cărți și diverse materiale procurate din mediul înconjurător, care să fie folosite drept ”jucării” cu rol de dezvoltare a simțului tactil. Jocurile de dezvoltare a motricității fine la copii sunt activități interesante, captivante și plăcute, activități de corecție a unei anumite probleme.

Dezvoltarea motricității fine este în legătura directă cu dezvoltarea vorbirii (a pronunției și a limbajului) și a gândirii, dezvoltarea motricității fine contribuie la formarea inteligenței. Dezvoltarea motricității fine trebuie să fie continuă și sistematizată, fiindcă numai așa rezultatul va fi unul pozitiv.

Încercăm să nu realizăm mai mult de o activitate/ joc într-o zi, deoarece repetarea contribuie la instalarea rapidă a plictiselii, iar insistența realizării acestora va atrage rapid refuzul copilului de a mai realiza activitatea.

Este important ca înainte de a începe aceste activități să realizăm împreună cu copilul câteva exerciții de încălzire a musculaturii mâinii: ne spălăm pe mânuțe, ștergem fiecare degetel în parte, închidem-deschidem pumnii, cântăm la pian, etc.

Coordonarea oculară – motorie reprezintă o coordonare complexă ce apare între câmpurile senzoriale și cele motorii. Termenul mai corect ar fi cel de coordonare senzorio – motrică.

Componenta psihomotorie pe care am ales-o pentru a realiza activitățile motrice este legată de funcția de coordonare vizuo-motorie. Pentru ca un copil cu CES să își însușească scrisul este important ca dezvoltarea să fie în parametrii normali în ceea ce privește funcția vizuo -motorie.

Toate activitățile de educare pe care le-am propus sunt pentru a dezvolta coordonarea vizuo-motorie în vederea pregătirii scrierii.

ACTIVITATEA1: Identificare „Să cunoaștem cercul și ovalul,,

OBIECTIVE: să exerseze motricitatea fină;

- să compare urmele forme geometrice
- să identifice formele geometrice(cerc, pătrat, triunghi,oval, dreptunghi)
- să descrie figurile geometrice(cercul, ovalul) în comparație cu celelalte figuri geometrice;
- să asocieze figura geometrică cu obiectul de aceeași formă;
- să precizeze asemănările și deosebirile dintre figurile geometrice;

Abilități dezvoltate: Abilitățile cognitive, atenția, comunicarea, concentrarea, **coordonarea mână-ochi**, creativitatea, dexteritatea, funcțiile motorii, gândirea, imaginația, îndemânarea, inteligența, memoria, vocabularul. Puzzle-ul ajută la dezvoltarea abilității motrice, mânerul din lemn aferent fiecărei piese ajută la exersarea prinderii cu 3 degete. Această mișcare ajută foarte mult la dezvoltarea motricității.

Desfășurare: prin jocul „Să cunoaștem cercul și ovalul” elevii fac cunoștință cu figurile geometrice-cercul și ovalul, iar sarcina de lucru este să identifice forma și să facă corespondența folosind incastrele de pe masa de lucru.

Materiale: puzzle incastră, farfurii din carton, șabloane, incastre, alte obiecte din mediul înconjurător care au aspectul asemănător cu figurile geometrice

ACTIVITATEA 2: Sortare

OBIECTIVE:

- Să formeze grupe de obiecte după diferite criterii (cercuri, pătrate, mari m,mici)

- Să își exerseze motricitatea fină - transferul obiectelor mici cu mâna sau cu lopățița
- Să dezvolte gândirea logică

SCOP: Ajută la învățarea formelor și a culorilor, dezvoltând memoria și abilitățile motorii.

DESFĂȘURARE: Prin sortare, copiii înțeleg că unele obiecte pot fi la fel, iar altele sunt diferite și că acestea pot să fie organizate în anumite grupuri. Noțiuni de bază precum, sortarea, este importantă pentru concepte matematice. Acest tip de activitate ajută la antrenarea gândirii logice. Astfel, elementele pregătite se pot transfera și sorta cu mâna sau cu alte obiecte ajutătoare, în funcție de anumite criterii pe care le putem stabili împreună cu copiii.

MATERIALE: litere mici și mari din plastic diferite culori, mărgelile cu fețe zâmbitoare, boluri, pensetă, lingură, figuri geometrice

ACTIVITATEA 3: Joc MOZAIC de îndemănare și asociere culori cu bile sau cuburi colorate- joc de tip Montessori, ce dezvoltă îndemânarea, asocierea și răbdarea.

OBIECTIVE: să dezvolte motricitatea fină și dexteritatea degetelor

să exerseze mișcări de prindere, de îndemănare și atenție

să dezvolte abilități de sortare și asociere

DESFĂȘURARE: copilul poate așeza bilele pe placă ajutându-se de cele 5 șabloane incluse (trebuie să respecte ceea ce este desenat pe ele) sau în mod liber, după cum dorește. După ce s-a obișnuit cu modalitatea de joc, se crește gradul de dificultate, utilizând cleștele, bețișoarele din lemn sau lingurița pentru a așeza bilele pe placa din lemn cu găurile. Aceasta etapă ajută la dezvoltarea abilităților de a sorta și a asocia culorile. Jocul e mai dificil decât pare și va dezvolta atenția, îndemănarea dar și vederea în spațiu a copiilor.

MATERIALE: bile din lemn, bile din silicon, piese din plastic, bețișoare, clește, șabloane, placă cu găurele.

ACTIVITATEA 4: Modelaj

➤ **OBIECTIVE:** Să exerseze motricitatea fină;

- Să compare forme (mici, mari, groase, subțiri);
- Să-și dezvolte creativitatea, atenția, răbdarea, precizia(jocul se poate modifica pe parcursul activității în funcție de interesul copilului);

Desfășurare: Paste de modelaj-plastilina, lutul, aluatul sunt materiale pe care copiii le pot folosi în mai multe feluri: pentru a-l modela, pentru a lăsa urme cu diverse obiecte, pentru a-l manipula și a explora textura lui, în felul acesta exersând motricitatea fină, iar elementele create pot fi păstrate pentru că se poate usca și întări. Sarcina de lucru este de a forma biluțe din plastilină prin rotirea palmelor, iar biluțele formate să fie așezate într-un pahar apoi luate una câte una și așezate pe planșeta care are imprimată o imagine.

Materiale necesare: plastilină, lut /aluat, figuri geometrice, planșetă cu imagini

ACTIVITATE 5: Mototolire

OBIECTIVE: Să exerseze motricitatea fină;

Să formeze mici „cocoloașe,, din hârtie

Să-și dezvolte creativitatea, atenția, răbdarea, precizia, simțul artistic

Desfășurare: Din hârtie creponată de diferite culori se rupe o bucățiță, apoi prin tehnica mototolire (cu degetele: mare, arătător și mijlociu) se formează cocoloașe (biluțe) de dimensiuni diferite care se lipesc una lângă alta pe o suprafață conturată (desen)

Materiale necesare: hârtie creponată, lipici, fișă de lucru

ACTIVITATEA 6: Joc de îndemânare și precizie „Floricele colorate”

OBIECTIVE: Să dezvolte motricitate fină

Să exerseze mișcări de prindere și asamblare a pieselor din plastic

Să dezvolte creativitatea, atenția și răbdarea

DESFĂȘURARE: elevul are sarcina de a prinde cu degetele fiecare floare și prin asamblare să formeze un șir de floricele colorate. Asamblarea constă în găsirea cu precizie a locașului și prin apăsare introducerea floricelelor sau a figurilor din plastic.

SCOP: dezvoltă simțul tactil, dexteritatea, îndemânarea, coordonarea mână-ochi, funcțiile motorii, creativitatea, atenția, imaginația.

MATERIALE: floricele din plastic de diferite culori, vas din plastic, figuri geometrice din plastic.

ACTIVITATEA 7: Înșirare/ordonare

OBIECTIVE:

- să consolideze motricitatea fină
- să continue tiparul început
- să-și dezvolte gândirea logică
- să creeze noi modele

DESFĂȘURARE: Aranjați obiectele în funcție de un tipar (o bilă, o piatră, o bilă o piatră sau o piesă de lego și 2 bețe, o piesă de lego și două bețe etc.) și întrebam copiii care cred ei că este obiectul care urmează. Dacă întrebarea rămâne fără răspuns, le putem oferi câteva indicii: *Crezi că urmează o bilă sau o piatră?* Putem crește dificultatea în funcție de evoluție, adăugând mai multe obiecte.

MATERIALE NECESARE: obiecte din aceeași categorie (bucăți de lemn, bețe, bile, piese de lego, pietricele, cuburi din plastic).

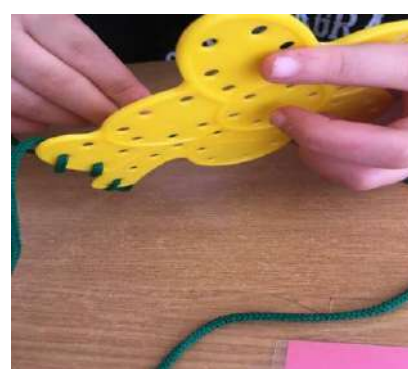
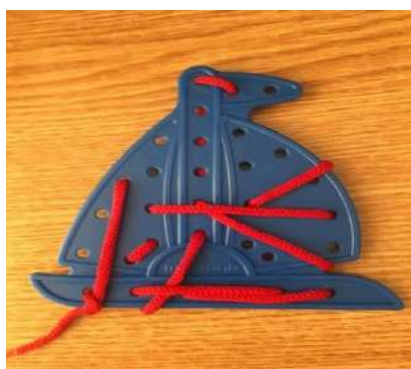
ACTIVITATEA 8: Șnuruim și coasem

OBIECTIVE:

- să consolideze motricitatea fină
- să-și dezvolte atenția, gândirea precum, spiritului de observație
- să șnuruiească pe contur, introducând firul de jos în sus
- să coase introducând în orificiile date
- să-și însușească șnuruirea șiretului și legarea lui

DESFĂȘURARE: prin demonstrare și explicație se prezintă modul de lucru corect; introducerea corectă a șnurului în fiecare orificiu de jos în sus. Elevii sunt ajutați să execute mișcările de șnuruire, coasere și legare.

MATERIALE: șnur, obiecte de diferite forme perforate, păpuci din lemn cu șnur

ACTIVITATEA 9: Coordonare ochi –mână „Labirintul din lemn,,

OBIECTIVE:-dezvoltarea coordonării mână-ochi respectând direcția, orientarea, spațiul

- dezvoltarea atenției concentrate

- dezvoltarea arcului oculo-motor

DESFĂȘURARE: dirijarea bilelor de lemn pe suportul dat (suprafață plană sau în spațiu)

MATERIALE: labirint din lemn, spirală plană cu bile

ACTIVITATEA 10 : Conturul obiectelor

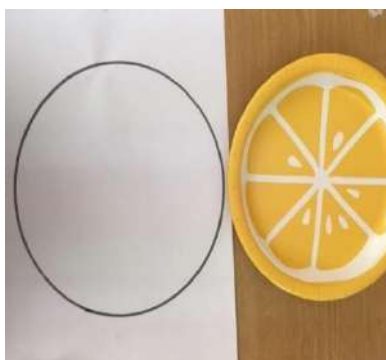
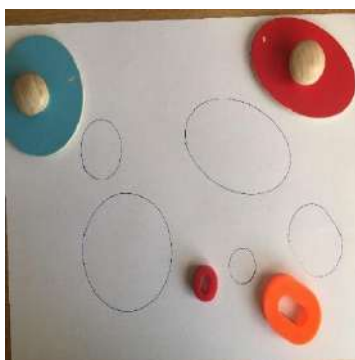
OBIECTIVE:

- Să potrivească obiectele cu conturul lor
- Să traseze conturul obiectelor
- Să exerseze orientarea în spațiu
- Să se concentreze

DESFĂȘURARE: Pe o coală de hârtie de orice dimensiune desenez conturul obiectelor alese. Explicăm copiilor că pe hârtie sunt desenate formele unor obiecte (le punem la dispoziție) și că urmează să potrivim obiectele la locul lor: *Unde crezi că se potrivește acel obiect? Poți încerca să îl pui în formă să vezi dacă se potrivește?*

MATERIALE NECESARE: hârtie, creioane/ carioci, (pietre, bucăți de lemn, bețe, orice obiecte al căror contur definește bine obiectul respectiv

ACTIVITATEA 11: Scrierea / desenul pe foaia de hârtie/ în făină/în făină de mălai / nisip

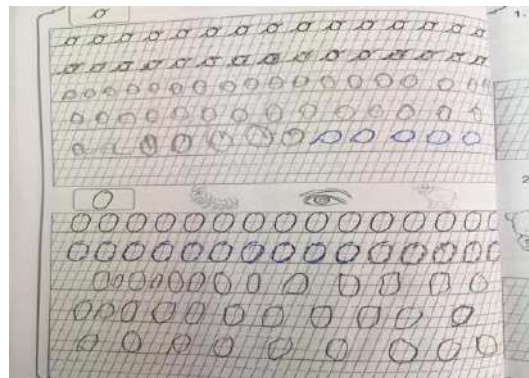
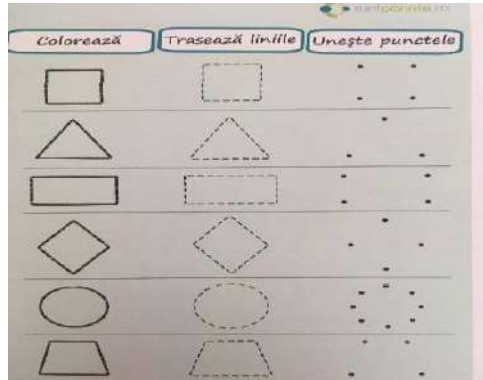
Obiective:

- Să exerseze motricitatea fină
- Să dobândească abilități de scriere prin coordonare ochi-mână (direcția, orientarea în spațiu)
- Să unească punctele pentru a realiza forma dorită

Desfășurare: Prin folosirea materialelor senzoriale, copiii se conectează cu sine, cu propriul lor corp. Activitățile senzoriale sunt printre preferatele lor astfel, propun una dintre activitățile pe care le-am desfășurat la clasă. Se poate crea un context care să-l motiveze pe copil să “scrie” litere cu ajutorul degetelor sau cu bețe. Contextul se poate crea cu ajutorul unor imagini cu litere, litere sau numere din diverse materiale pe care să le aibă la dispoziție. De asemenea, îi putem încuraja să ascundă (sau le puteți ascunde noi) obiecte mici în făină de mălai, pe care apoi să le descoperiți împreună - stimulându-le memoria și curiozitatea.

Materiale necesare: făină / mălai / nisip kinetic, instrumente de scris (creion grafic, cariocă), caiet (foaie de hârtie).

Bibliografie:

Albu C., (2006), *Psihomotricitate*, Ed. Institutul European

Barbu, Petruț, G., (2012), *Copilul și motricitatea*, Ed. Nomina

Montessori M., (1922), *Metoda Pedagogiei Științifice aplicată în educația celor mici*, Ed. Cartea românească, București

Program de intervenție logopedică personalizată- dislalie polimorfă

Prof.psihopedagog Mutaffof Melania

Dislalia este tulburarea de pronunție (de articulare) provocată de afecțiuni organice sau funcționale ale organelor periferice ale vorbirii și care constă în imposibilitatea emiterii corecte a unuia sau mai multor sunete (combinații de sunete).

Date cu privire la evoluția copilului:

- Memoria:
  - are o capacitate bună de stocare a informațiilor pe lungă durată
  - memorie vizuală foarte bună
- Gândirea:
  - nivelul operațiilor gândirii se află la nivelul concret
  - analiza și sinteza informațiilor este deficitară
  - procesarea informațiilor este deficitară
- Limbajul și comunicarea :
  - are un vocabular sărăcăcios care este exprimat greoi
  - comunică prin propoziții simple, uneori agramate
  - răspunde la întrebări dacă le înțelege, iar dacă nu, întrebarea trebuie repetată de mai multe ori pentru a obține răspunsul așteptat. Uneori repetă întrebarea care i s-a pus (ecolalie imediată)
- Atenția :
  - este atent pentru un timp mai îndelungat la prima parte a activității logopedice, când este capabil să rezolve sarcini simple
  - atenția voluntară scade treptat, solicită pauze
  - se concentrează mai mult atunci când trebuie să rezolve o sarcină care îi place și care îl interesează sau dacă este apreciat într-un fel sau altul.
  - câmpul atențional este redus.
  - este foarte ușor distras de factori perturbatori.

- Afectivitatea :
  - simte nevoia acută de atenție permanentă din partea celorlalți;
  - uneori își manifestă în mod exagerat stările afective;
  - trece relativ ușor de la o stare la alta.
- Motivația :
  - are o motivație mai mult extrinsecă decât intrinsecă
  - prin aprecieri și unele recompense se poate motiva pentru executarea unor sarcini care nu-i prea sunt pe plac
- Temperament -:este un copil sociabil, comunicativ,
- Comportament
  - este un copil în general liniștit și ascultător
  - nu întâmpină dificultăți în a sta liniștit o perioadă mai mare de timp,
  - se concentrează pe o singură activitate doar dacă este îndrumat,
  - întrerupe o conversație și vorbește fără să-i fie rândul,
- uneori nu știe să-și exprime emoțiile în mod adecvat
  - nu renunță ușor la sarcinile mai dificile,însă are nevoie de îndrumare
  - umează, la nivelul capacităților lui,sugestiile care i se oferă.
- Motricitate generală:
  - -mers normal, mișcări grosiere bune,motricitate fină bine dezvoltată, bine dezvoltat fizic în raport cu vârsta
  - biologică.
  - lateralitate stângă bine dezvoltată
  - orientare spațio-temporală bună(înțelege sensul cuvintelor:ieri,azi, mâine, zilele săptămânii)
- Cognitiv :
  - cunoaște culorile, recunoaște părțile corpului, cunoaște locul obiectelor în casă și din clasă. cunoaște modul de întrebuințare a obiectelor uzuale, numără până la 100, face calcule matematice de adunare și scădere în centrul 0-100 fără trecere peste ordin,recunoaște literele de tipar,(mici și mari) scrie de mână literele alfabetului, transcrie cu ajutor cuvinte,formulează propoziții scurte, desenează liber, colorează și pictează folosind corect paleta de culori, construiește din cuburi lego sau din lemn diferite construcții.

Terapia logopedică

Activitatea terapeutică: corectarea sunetelor problematice (f-v) și diferențierea sunetelor :

V-F

Obiectivul general: corectarea și dezvoltarea comunicării orale în vederea exprimării clare

Obiectivele specifice:

- obținerea sunetelor deficitare (f,v) și exersarea lor
- consolidarea sunetelor obținute
- diferențierea sunetelor
- automatizarea sunetelor obținute

Desfășurarea sesiunilor:

1. Examinarea vorbirii

- examinarea nivelului de înțelegere a vorbirii
- examinarea funcției auditive (examenul audiometric)
- examinarea articulării verbale
- examenul vocii
- examinarea structurii gramaticale
- examinarea vocabularului activ

2. Examenul lexic și grafic

3. Examinarea motricității

ETAPA TERAPIEI RECUPERATORII -EXERCITII

Educarea auzului fonematic

- formarea capacității de diferențiere fonematică (emitere de onomatopee, recunoașterea vocii logopedului sau a altor persoane cunoscute, exteriorizarea trăirilor emoționale, identificarea unor acțiuni)
- formarea percepției fonetice corecte
- diferențierea consoanelor
- exersarea simțului ritmic prin structuri euritmice
- obținerea (impostarea) sunetului prin demonstrație și imitație, fixarea sunetului deficitar și exersarea lui în vorbire reflectată și concomitentă, în șoaptă apoi sonor, respectându-se ordine cronologică de articulare: **sunetele labio-dentale "f", "v"**

Diferențierea sunetului față de cele cu care se confundă

- la nivelul silabelor (directe și inverse)
- la nivelul cuvintelor (sinonime)

Consolidare:

- în silabe directe, inverse, duble, cu ritm, logatomi, în structuri silabice consonantice sau cu diftongi
- în cuvinte cu fonemul deficitar în cele trei poziții (inițial, mijloc, final)
- în cuvinte în care fonemul deficitar se află precedat sau urmat de o consoană
- în cuvinte în care fonemul deficitar este intervocalic
- în cuvinte în care fonemul deficitar este precedat de o consoană și urmat de o vocală
- în cuvinte în care fonemul deficitar este constant, dar primul fonem al cuvântului este substituit
- în structuri verbale reversibile
- în structuri verbale progresive prin adiție

Automatizarea sunetului

- în silabe și cuvinte
- în structuri sintactice simple și esențiale în care sunetul deficitar este prezent în cadrul cuvintelor în cele trei poziții (la început, la mijloc și la final)
- în sintagme cu partea inițială constantă
- în sintagme cu partea finală constantă
- în sintagme cu frecvența mare a fonemului deficitar
- în sintagme afirmative, negative, interogative
- în dialoguri (convorbiri libere cu temă, folosindu-se materiale didactice sau teme propuse de elev)
- în cadrul unor povestiri după imagini sau seturi de imagini, planșe.

Activitatea 1

- Sarcină de lucru: *Repetă după mine!* Se citesc cuvintele din coloane, elevul repeată după logoped. Se notează prin încercuirea cuvântului pronunțat greșit..Se urmărește articularea: **sunetele labio-dentale “f”, ”v”**

Activitatea 2

Rostim următoarele silabe(„V,,în silabe directe):va, ve , vi,vo,vu,vă,vâ

(„V,, în silabe inverse):av, ev, iv, ov,uv,ăv

(„F,, în silabe directe):fa, fi, fo, fu, fe, fă, fâ

(„F,, în silabe inverse):af, of, uf, if, ef, ăf

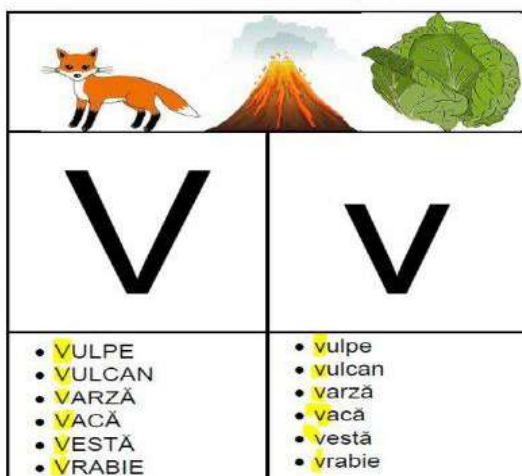
Rostim „V,, în poziție intervolică:ava, eva, avi, avo, avă, eva, eve, evi, evo, evu, evă,iva,ive,ivi,ivo, ivu,ova, ove,ovi, ovo,ovu, ovă,uva, uve,uvi, ovo,uvu,

„F,, în poziție intervolică:afa, afe, afi, afo, afu,afă, afi, efa, efe, afi, ofo, efo, efu, efă,efi, ifa, ife, ifi, ifo, ifu, ifă, ufa,ufe, ufi, ufo,ufu, ufă, ufi,

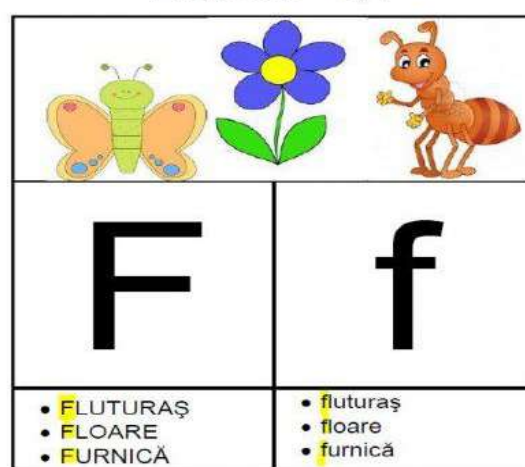
Exerciții de diferențiere V-f

- recunoașterea literelor mari și mici de tipar
- citirea cuvintelor , despărțirea în silabe (batem din palme câte silabe are fiecare cuvânt, numărăm silabele
- identificarea și poziționarea sunetului(literei) V și F

Alfabetul – V, v

Alfabetul – F, f

Activitatea 3: Denumeste imaginile și realizează corespondența:

Vaca

Vază

Fluture

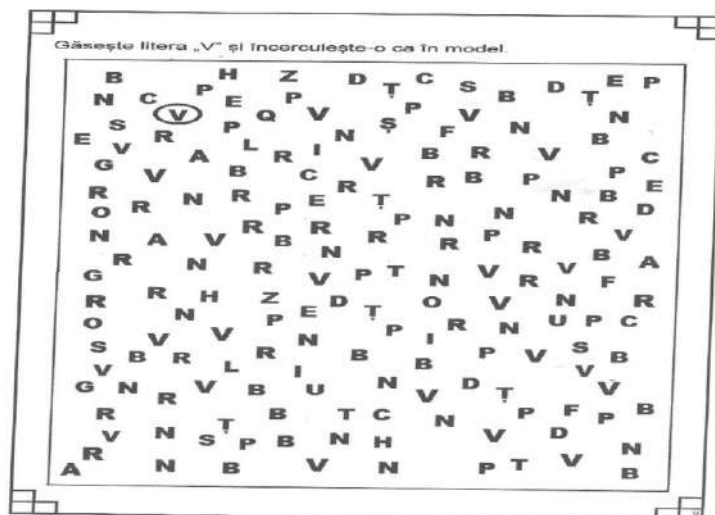

Floare

Activitatea 4: . Exerciții de recunoaștere și identificare a semnelui grafic: „V, -, , F, ,

Sarcină: încercuiește cu culoare roșie litera V și cu culoare albastră litera F

Activitatea 5: În ce ordine așezăm literele să formăm cuvinte:

V O N A I .....(AVION)

O A, E, R, F, L.....(FLOARE)

O C F.....(FOC)

Ț V R, V, E, I, E, Ă.....(VEVERIȚĂ)

Bibliografie: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Dislalie>

Bejan, L., Ferent, I. (2011), 100 de exerciții de corectarea vorbirii, Jucării vorbărețe- <https://jucarii-vorbarete.ro/>

Toamna prin ochi de copil

-concurs arte plastice-

Profesor psihopedagog Ștefănoiu Daniela

Când natura ajunge în amurgul pârănit al anului, când în fața ochilor ni se desfășoară un tablou mirific, în care culorile se luptă pentru supremație, nu poți să nu aduci un omagiu toamnei.

Frumosul din natură, manifestat în culori și forme sonore, are o influență binefăcătoare asupra copiilor. De ce să nu ne bucurăm de ceea ce ne oferă toamna, și să punem în valoare parfumul și culoarea ei prin realizarea unor lucrări originale, prin care să valorificăm potențialul creativ al copiilor, sub îndrumarea cadrelor didactice. Trebuie să-i învățăm să observe și să se apropie cu emoție de acest spectacol sublim al naturii, astfel încât rațiunea să armonizeze cu sensibilitatea.

Cadrelor didactice din instituțiile de învățământ realizează lucrări deosebite cu copiii, punând accentul în mod deosebit pe lucrările practice și creative, descoperind astfel talentele artistice ale copiilor.

Prin intermediul acestui proiect educațional am urmărit dezvoltarea și stimularea creativității și expresivității copiilor. Copiii se întrec în a transmite mesajul acestui anotimp, trăindu-l ca nimeni altcineva. Este un prilej pentru ei de a se exprima prin desen, pictură, colaje.

SCOP:

Afirmarea, cunoașterea, stimularea și valorificarea potențialului artistic al copiilor din învățământul special cu privire la capacitatea lor de a reda aspecte de toamnă prin desen, pictură și colaj.

OBIECTIVE SPECIFICE:

- ❖ promovarea proiectului „Darurile toamnei” destinat elevilor cu CES din clasele 0- VIII, din instituții de învățământ special și învățământ de masă integrat din județul Maramureș și județele limitrofe ;
- ❖ monitorizarea și centralizarea formularelor de participare transmise de cadrele didactice coordonatoare și a lucrărilor artistico-plastice, din instituțiile de învățământ special/instituții din învățământul de masă integrat, din județul Maramureș și din județele limitrofe;
- ❖ expunerea într-un cadru organizat a produselor activităților artistico-plastice derulate în instituțiile de învățământ special/învățământ integrat din județ și județele limitrofe, impactul proiectului fiind stimularea și dezvoltarea sensibilității față de natură;
- ❖ diseminarea rezultatelor proiectului în instituțiile de învățământ participante.

GRUP ȚINTĂ:

- ✓ elevi din clasele 0- VIII cu CES din școli speciale
- ✓ elevi cu CES din învățământul de masă/școli incluzive
- ✓ cadrele didactice din școlile partenere
- ✓ părinți

Concursul s-a desfășurat pe parcursul a trei ediții și a avut următoarele secțiuni:

- ✓ *secțiunea I – Artă plastică – desen/ pictură*
- ✓ *secțiunea II – Colaj*

PARTICIPANȚI:

- ✓ 21 școli din județul Maramureș cu care s-au încheiat acorduri de parteneriat
- ✓ 112 cadre didactice participante
- ✓ 298 elevi

Creațiile artistice au fost realizate în tehnică de lucru la alegere. Jurizarea a fost realizată de către reprezentanți ai ISJ MM, cadre didactice ale instituției organizatoare și reprezentanți ai instituțiilor partenere, Școala de Artă „Gheorghe Chivu”, Sighetu Marmăției și Școala Gimnazială cu Program Suplimentar de Muzică și Arte plastice, Sighetu Marmăției.

S-au acordat premiile I, II, III, mențiuni și diplome de participare. S-au stabilit criterii unice de evaluare, avându-se în vedere originalitatea, autenticitatea, creativitatea, ingeniozitatea cu care au fost realizate creațiile plastice.

CONCLUZII:

Acest concurs a avut menirea de a stimula interesul elevilor pentru creația artistico-plastică.

Expoziția cu lucrări de artă plastică a fost vizitată de toți elevii școlii noastre și de către elevi din școlile partenere. Prin activitățile desfășurate s-a facilitat comunicarea, socializarea, relaționarea, colaborarea și sprijinul reciproc pentru rezolvarea unor sarcini, favorizându-se cunoașterea și acceptarea reciprocă dintre elevii din aceeași unitate școlară sau instituții școlare diferite.

Art-terapia nu este văzută doar ca o metodă de psihoterapie sau o modalitate de relaxare, ci aceasta este și o metodă activă de stimulare multisenzorială cu impact asupra mai multor ramuri de dezvoltare și anume dezvoltarea abilităților de exprimare verbală și nonverbală a dorințelor, a sentimentelor, trăirilor, creșterea încrederii în propria persoană și creșterea nivelului stimei de sine, rezolvarea unor probleme și conflicte intra și interpersonale, depășirea blocajelor emoționale, îmbunătățirea abilităților de autocunoaștere și autoacceptare, dezvoltarea unor valori morale, dezvoltarea tuturor proceselor cognitive, dezvoltarea imaginației și creativității; eliberarea tensiunii, stresului, frustrării și sentimentelor negative, dezvoltarea abilităților sociale. (Mercea, A., 2013).

Art-terapia vizual-plastică este o activitate care utilizează metode non-verbale, bazate pe creația plastică (desen, pictură, modelaj, colaj), având valențe psihoterapeutice, evidențiate prin obiectivarea activității imaginative într-un produs de nuanță artistică, sau prin receptarea și trăirea semnificațiilor unor asemenea produse (Preda, 2003).

Prin desen-pictură, colaj, modelaj copiii cu CES își însușesc relativ mai ușor, mai simplu cunoștințele și devin mai comunicativi, interacționează mai bine în grup. Pictatul dezvoltă precizarea distanței din ochi, înțelegerea formei, întărește mâna. În același timp, se dezvoltă și intelectul, se exersează spiritul de observație și fantezia.

Art-terapia îi ajută pe copiii cu CES să se înțeleagă pe sine, să se elibereze de anxietățile, să dezvolte abilități de comunicare și să exerseze și optimizeze propriile capacități de relaționare cu ceilalți copii și cu adulții, ajutând în final la elaborarea unor strategii de rezolvare a conflictelor. Una dintre formele expresive ale art terapiei sunt desenul și pictura.

Bibliografie:

Mercea, A. (2013). *Terapia prin arte ca metodă de recuperare a adulților cu dizabilități intelectuale*. Cartea Albă a Psihopedagogiei Speciale. Coordonator Adrian Roșan. Departamentul de Psihopedagogie Specială 2013 pag 1-2;

Preda, V. (2003). *Terapii prin mediere artistică*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca

<https://www.terapie-prin-arta.ro>

Incluziune și intervenție psihopedagogică în contextul tulburărilor emoționale

Profesor psihopedagog Ștefănoiu Daniela

Argument

Investit cu nobila sarcină de educare, învățătorul/profesorul trebuie să cunoască specificul fiecărui stadiu de dezvoltare a copilului, disponibilitățile intelectuale, precum și particularitățile temperamentale și caracteriale. Învățătorul se preocupă de socializarea școlarului prin integrarea lui în mediul școlar, dar îi oferă prilejul să cunoască și mediul înconjurător. În acest timp observă cum se comportă copiii nu numai în școală, dar și în afara școlii. Zburdălnicia și voioșia este comună tuturor elevilor dar cei ce suferă de acest sindrom depășesc cu mult pragul: își însușesc obiecte ale colegilor, se manifestă brutal în fața refuzului acestora, încearcă să atragă atenția celor din jur prin violență, deranjează orele prin neastâmpărul lor, manifestă dezinteres pentru activitatea școlară. Acești elevi au, deseori, dificultăți asociate de citit, scris, ortografie, matematică, limbaj. Când la acestea se adaugă și dificultăți de învățare specifice, copilul se confruntă cu probleme de două ori mai mari. Deseori sunt neîndemânatici și au dificultăți de coordonare, ceea ce duce la un scris dezordonat și neciteț. Încă din perioada preșcolară se pot observa întâzieri în dezvoltare, mai ales în achiziția limbajului, în desen sau în coordonarea mișcărilor.

Prezentarea cazului: diagnostic ADHD, întârziere medie în dezvoltare mentală (QI=47), dislalie polomorfă, strabism convergent.

Elevul a prezentat încă din grădiniță tulburări de comportament, caracterizate printr-o accentuată hiperactivitate și lipsă de concentrare. Motivația pentru activitățile școlare este aproape în totalitate externă, de tip condițional-recompensatoriu. Colaborează bine cu adulții dacă aceștia sunt indulgenți cu el. Concentrarea în timpul unei activități este pe termen scurt și este condiționată de interesul copilului pentru tema activității, mai ales dacă aceasta se referă la lumea sa concretă sau dacă prezintă o dificultate scăzută. Reușește să calculeze cu suport material și să citească pe litere, dar înțelegând semnificația cuvântului și a propoziției citite. Limbajul este slab dezvoltat, având un vocabular activ sărac, concret și cu multe erori în pronunție. Hiperactivitatea se

manifestă și în relațiile cu ceilalți copii din clasă, elevul preferând să alerge, să se târască, să se “lupte” cu colegii. În timpul orelor își arată permanent nerăbdarea de a ieși în pauze ori de a se sustrage unei activități educative care presupune cel mai mic efort; emite tot felul de sunete, disturbă orele, cere des să meargă la toaletă. Deschide și închide ușile de la celelalte clase deranjând permanent orele. Afectiv este normal dezvoltat, fiind o fire pozitivă dar prezintă tulburări emoționale.

Analiza datelor și stabilirea ipotezelor:

Diagnosticarea copilului cu ADHD a clarificat foarte multe aspecte ale comportamentului școlar al elevului. Copilul are întâzieri în învățare, dar, cu un program clar de activități didactice și cu foarte multă răbdare din partea părinților și a specialiștilor din școală, se va reuși un progres care să-i dea încredere în propria persoană.

Strategia de intervenție:

- Elevul să își urmeze tratamentul medicamentos și ședințele de lucru cu psihologul;
- Învățătoarea planifică activități suplimentare de recuperare cu elevul, bazate pe jocuri didactice, materiale atractive,
- Elevul este încurajat, lăudat și recompensat des pentru realizările sale;
- Elevul este încurajat să solicite explicații suplimentare și ajutor atunci când nu reușește să rezolve o sarcină, decât să o abandoneze;
- Elevului i se explică simplu și clar ce este important și ce nu este;
- D.I. este integrat într-un subgrup al clasei care să-l sprijine moral în timpul activităților de învățare- munca în echipă prin activități multidisciplinare
- Elevul participă în desfășurarea activităților extrascolare: excursii (Școala Altfel)

Activități propuse

Scop: promovarea stării de bine la copii cu dizabilități (ADHD) prin intermediul creativității, arteterapiei, ludoterapiei, meloterapiei respectând astfel un drept fundamental al acestora și aducând beneficii pentru toți.

Obiective:

- aprobarea prin armonizare;
- acceptarea prin validarea sentimentelor;
- aprecierea prin zâmbet - instrumentul cu care poți transmite oricui senzația de încredere în sine și fericire.

Pentru a aduce fericirea/starea de bine în viața acestor persoane, e nevoie de îndeplinirea a trei obiective: **aprobare, acceptare, apreciere**. Toate aceste elemente fiind imprimate de către părinți, psihologi, psihopedagogi speciali, cadru didactic, colegi, prieteni, societate vor duce la revenirea copilului la bucurie, încredere, fericire, stare de bine.

Pentru o bună desfășurare instructiv-educativă, copiii trebuie să se simtă în siguranță din punct de vedere psihoemoțional. Îndrăzneala de a face ceva diferit, sau într-un mod nou, este inima creativității. Copiii au nevoie de experiențe pozitive, de spațiu personal pentru a fi singuri cu ei înșiși, de interacțiune cu alte persoane importante pentru ei din punct de vedere emoțional.

Strategiile de intervenție psihologică utilizate întru sporirea stării de bine la copii cu ADHD sunt axate pe elemente de creativitate: joc de rol, terapii de muzică și dans, desen, modelaj, camera senzorială, tehnici de relaxare, exerciții de autocunoaștere și încurajare.

Activitățile creative precum coloratul, pictatul, arterapia etc., îmbunătățesc sănătatea emoțională, aducând bucurie, entuziasm și relaxare.

Anxietatea reprezintă una dintre cele mai frecvente probleme emoționale la copii și adolescenți, cu consecințe negative, dificil de perceput imediat, asupra stării de bine a copilului și asupra funcționării lui de zi cu zi. Una dintre cele mai evidente consecințe negative este limitarea explorării noului, ceea ce duce la o micșorare a zonei de confort a copilului și a familiei acestuia. Pentru ameliorarea anxietății, am propus un program bazat pe tehnici de artterapie și joc.

Activități propuse:

Activitatea 1 - Jocul cu jetoanele

Obiective:

- Să identifice emoțiile în funcție de indicii non-verbali;
- Să asocieze o etichetă verbal expresiei emoționale;
- Să identifice contextele în care se manifestă anumite emoții și posibilele cauze ale acestora;

Metode și procedee: explicația, conversația, problematizarea

Materiale: imagini cu persoane care exprimă diferite trăiri emoționale (bucurie, furie, tristețe, frică), eșarfă.

Forme de organizare – frontală și individuală

Realizarea activității: Copil alege pe rând o imagine, după care trebuie să identifice emoția persoanei din imagine. Este rugat să-și amintească o situație în care s-a simțit la fel ca și persoana din imagine. Copilul trebuie să găsească posibile explicații pentru modul în care se simte persoana respectivă. („Ce crezi că s-a întâmplat? ”, De ce e bucuros/furios/trist/îi este frică?”)

Activitatea permite copilului să achiziționeze etichetele verbale ale emoțiilor și să recunoască manifestările emoționale pe baza indicilor non-verbali, ceea ce facilitează transmiterea adecvată a mesajelor cu conținut emoțional..

Activitatea 2. Să facem cunoștință cu EMOTIILE

Vreau să știu ce simt! Emoțiile pe înțelesul copiilor.

În acest material ,apar situații simple pentru a le explica copiilor ce pot simți ei înșiși. Copiii vor cunoaște faptul că, orice emoție este firescă, vor recunoaște emoțiile în diferite momente și vor învăța să și le exprime. Bucuria, tristețea, frica, furia, iubirea, mirarea, rușinea fac parte din viață. Videoclipul este creat pentru a-i ajuta pe cei mici, școlari și preșcolari, la dezvoltarea inteligenței emoționale, empatia.

Activitatea 3. „Cum mă simt azi?”- reprezentare prin intermediul desenului

Obiective:

- dezvoltarea gândirii pozitive și a autocontrolului în situații anxioase
- să identifice și să conștientizeze emoțiile trăite
- să asocieze o etichetă verbală expresiei emoționale din desen

Materiale necesare: o coală de hârtie alba, 4 tipuri diferite de fizionomii, lipici, creioane colorate, acuarelă, pensule.

Descrierea activității: „Pe o coală de hârtie avem desenată fața lui D.I. Sarcina este să deseneze ochii, nasul, gura, așa cum se simte în acel moment (vesel, trist, supărat, mirat, furios).„Elevul cunoaște de la alte activități imaginile emoțiilor. Discuții cu privire la modul în care copilul s-a simțit pe parcursul activității și cum este starea lui emoțională.

Activitatea 4: Modelaj „Fluturile,,Flori colorate,,

Obiectiv: relaxarea prin modelaj care va oferi libertatea de a se exprima, de a se elibera de tensiunile acumulate și de a redescoperi potențialul creativ.

Materiale necesare: plastilină de diferite culori, planșetă

Descrierea exercitiului : „modelăm un fluturaș colorat, floride primăvară din din plastilină ,după model sau cum dorești.,Produsele finite se vor așeza la mica expoziție din cabinet.Se explică modul de lucru folosind noțiunile:la dreapta, la stanga, partea de sus, partea de jos, simetrie, mijloc,în sus, în jos,culorile,,

Activitatea 5: Pictură: „Flori de primăvara , Oul de vesel”

Obiectiv: relaxarea prin pictură care va oferi libertatea de a se exprima, de a se elibera de tensiunile acumulate și de a redescoperi potențialul creativ.

Materiale necesare: acuarele, pensulă, pastă colorată tempera, pahar cu apă, imagine imprimată.

Descrierea exercitiului: „pe modelul imprimat, folosind mai multe culori(elevul are tendința de a folosi ROȘU în mod excesiv), realizăm flori de primăvară, oul vesel.(tactilopictură) Elevul este ghidat permanent să folosească cât mai multe culori.Pentru fiecare schimbare a culorii elevul cere aprobare.(Acum face cu albastru? Acum facem cu galben?) Este îndrumat folosească cât mai multe culori.(are tendința de a folosi mult negru, albastru sau în exces roșu).

Activitatea 6: Colaj

Terapia prin arta” (Colaj, picture, modelaj etc) îmbunătățește și menține sănătatea mintală și emoțională a elevului. Această metodă terapeutică îl poate ajuta să își controleze mai bine episoadele de anxietate, de furie, să dezvolte abilități de comunicare și relaționare cu cei din jur, să se înțeleagă mult mai bine pe sine.

Materiale folosite: hârtie creponată, hârtie glasă, hârtie glasă, cartoane, lipici, cariocă, foarfecă, alte materiale.

Descrierea activității: respectând mai multe etape de lucru vom realiza împreună mai multe lucrări 3D ,frumoase prin tehnici diferite:colaj,mototolire. Se vor consolida noțiunile: pătrat, cerc, dreptunghi, oval, îndoim, dezdoim, aplicăm, lipim, dreapta, stânga, în sus, moale tare, rotim , mototolim dar si controlăm și răbdarea .

Activitatea 6: Palmierul emoțiilor

Obiectiv: dezvoltarea emoțiilor prin identificarea paletelor de trăiri afective experimentate în diferite situații

Metoda terapeutică: colaj

Materiale: ascuțitoare, creioane colorate, carioci

Etape:

- Analiza trăirilor afective pe care le poate simți o persoană și asocierea lor cu culori (în acest moment vor fi alese creioanele în funcție de culorile pe care le menționează copilul ca fiind reprezentative pentru emoția respectivă)
- Analiza palmierului
- Discutarea pe scurt a climei specific zonei unde cresc palmierii cu accent pe:
  - Zile însorite, frumoase, calduroase, liniștite
  - Zile în care sunt furtuni, vânturi puternice, tunete și fulgere
- Asocierea dintre diversitatea trăirilor afective pe care le simțim noi ca oameni (pozitive precum: bucurie, furie, spaima, etc) și diversitatea zilelor pe care le înfruntă un palmier pentru a crește mare.
- Colorăm după cum ne simțim: **Verde:TRISTEȚE**

Portocaliu: BUCURIE

Violet: FRIGĂ

Albastru: UIMIRE

Discuții finale cu privire la modul în care copilul s-a simțit pe parcursul activității și ce anume a învățat.

Activitatea 7 Stăm de vorbă și ne relaxăm-tubul luminous (are patru culori: roșu, verde, albastru și galben).

La baza proceselor cognitive de cunoaștere stă stimularea simțurilor. Pentru copiii cu probleme neurologice ori alte tulburări de natură perceptuală există terapii ce folosesc stimularea senzorială pentru anumite simțuri, individuale ori combinate.

Obiectiv: depășirea unor situații de turie, tristețe, frică

Materiale: tubul luminos din camera senzorială

Descrierea activității: elevul povestește liber ceea ce simte în prezent apăsând culoarea care se potrivește stării lui. (ROȘU-furie. ALBASTRU-tristețe Galben-frică, VERDE-bucurie). Descrie cu detalii ceea ce i s-a întâmplat în ultima perioadă. În timpul terapiei, dacă povestea este tristă încărcată cu furie și frustrare, povestea se transformă sub îndrumarea terapeutului într-o poveste cu nuanțe pozitive, vesele.

Concluzii:

Furia, tristețea și frica sunt emoții mai puțin plăcute decât bucuria, veselia sau mândria, dar toate ne transmit un mesaj important, pe care trebuie să-l ascultăm și să-l descifrăm. Cu ajutorul acestor activități elevul va învăța să își recunoască emoțiile, să le înțeleagă și să le accepte, pentru a fi în cea mai bună formă.

Anxietatea reprezintă una dintre cele mai frecvente probleme emoționale la copii și adolescenți, cu consecințe negative, dificil de perceput imediat, asupra stării de bine a copilului și asupra funcționării lui de zi cu zi. Una dintre cele mai evidente consecințe negative este limitarea explorării noului, ceea ce duce la o micșorare a zonei de confort a copilului și a familiei acestuia.

Bibliografie:

Holdevici, I, Crăciun, B. (2015) „*Psihoterapia tulburărilor emoționale*, Ed.Trei
Pollack. P, Belviso, M „*Vreau să înțeleg: Am ADHD, dar învăț să-l controlez!*”
Editura DPH

Activități practice, utilizând elemente specifice pedagogiei Montessori

Profesor psihopedagog Mihai Andreea Anca

" Să nu faci niciodată pentru un copil ceea ce poate face singur. " Maria Montessori

Pedagogia Montessori este un concept ce plasează central munca liberă, predarea deschisă și învățarea prin proiecte, folosind materiale speciale, care susțin dezvoltarea independentă. Ținându-se cont, astfel, de propriul ritm de învățare a fiecărui copil. Maria Montessori, 1991, pag.43 „Fiecare copil crește și se dezvoltă într-un ritm diferit de al celorlalți iar acest ritm se schimbă în timp; Așadar, compararea copiilor de aceeași vârstă nu este utilă și poate duce la anxietăți nejustificate.”

Bazele pedagogiei Montessori au fost puse de primul medic femeie din Italia, Maria Montessori. Ea creează o serie de materiale care contribuie la dezvoltarea motrică și senzorială a copiilor cu dizabilități, concepute în așa manieră încât să implice autocontrolul. Rezultatele obținute de acești copii cu dizabilități intelectuale la unele examene de stat, a eliminat ipoteza conform căreia copiii cu dizabilitate intelectuale nu pot învăța.

Pe scurt, pedagogia Montessori promovează:

- Învățarea independentă;
- Dezvoltarea abilităților sociale;
- Independența ca o prioritate absolută;
- Dezvoltarea unei relații pozitive cu învățarea;

Este esențial, de asemenea, de menționat faptul că se pliază perfect pe nevoile copiilor cu CES.

Conceptul de respect pentru copil – ca individ cu personalitate și potențial unic este fundamental în pedagogia Mariei Montessori.

Pornind de la aceste două premise, în perioada pandemiei și a școlii online, am creat o serie de jucării și jocuri utilizând materiale pe care fiecare părinte să le poată avea la îndemână. Fără să necesite un efort financiar sau de instruire din partea părintelui.

Aceste materiale și-au propus să vină în sprijinul copiilor cu dizabilități grave și severe, nonverbali, susținând dezvoltarea motorie și senzorială.

Exemple de jocuri și activități utilizate în probele practice

✓ **Activități pentru dezvoltarea motricității fine**

Elevii cu dizabilități grave vor avea de manevrat diferite obiecte din casă: capace, spaghete, bețișoare igienice, nasturi sau semințe.

Fig.1

Fig. 2

Fig.3

Fig. 4

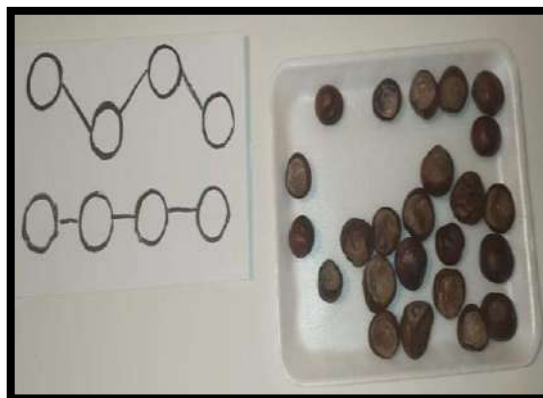
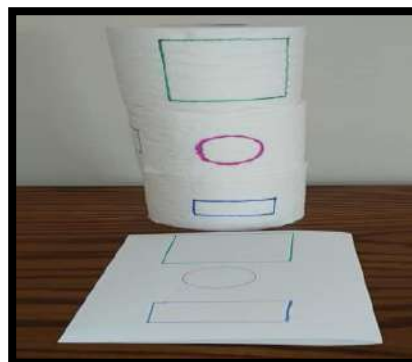
Sarcina este structurată pe mai multe grade de dificultate. Se începe cu obiectele mai mari ca și cele din Figura 1 și se continuă cu sarcini mai complexe, cu obiecte mai mici, care necesită o mai bună coordonare motrică, ca și sarcinile din Figurile 2,3 și 4.

! Sarcinile care presupun manevrarea unor obiecte mici se vor realiza doar sub supravegherea unui tutore, acestea prezintă un pericol mare de înec.

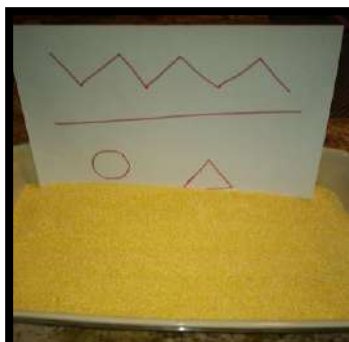
✓ **Activități pentru dezvoltarea motricității fine**

Aceste sarcini pot fi adaptate, în funcție de capacitățile fiecărui copil. Elevii cu dizabilități grave vor clădi sulurile de hârtie igienică pe axă și vor așeza castanele după un model dat; Elevii cu dizabilități moderate vor recapitula:

- figurile geometrice;
- noțiunile de lateralitate;
- atenția;
- numerația în centrul 0-10.

Activități pentru dezvoltarea senzorială și motorie

Și aceste activități se pot adapta în funcție de particularitățile copiilor.

- Elevii cu dizabilități grave vor:
  - pescui cu spumiera;
  - trasa linii în făina de mălai.
- Elevii cu dizabilități moderate:
  - se vor familiariza cu litera „M” și „m”
  - vor recapitula numerația în centrul 0-10;

Concluzii:

Pentru a obține rezultatele scontate, este esențial să combinăm metodele tradiționale cu cele inovative. Activitățile dedicate unui elev cu cerințe educative speciale ar trebui să fie variate și adaptate nivelului său de înțelegere. Pe de altă parte, acestea trebuie să fie atractive și să strânască interesul și curiozitatea copilului. Cele mai multe activități enumerate mai sus le-am utilizat doar pe parcursul școlii online, ca măsură de sprijin în actul educativ. În special, în activitățile elaborate pentru elevii cu dizabilitate gravă. Dar și pentru a veni în sprijinul acelor părinți care nu sunt scolarizați și nici nu dispun de resurse financiare pentru a achiziționa jucării educative.

Exemple din activitățile copiilor

Bibliografie

1. Maria Montessori, (2006), *Mintea absorbantă* –traducerea de Marcel Căpraru, Editura Apa,
2. Maria Montessori, (1991) *Copilul,, ființă divină dar neînțeleasă* –traducerea de Ilie Șurea-Firul, Editura CEDC
3. Unicef, (2003), *Set de instrumente, probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități*, Editura MarLink
4. Șt. Popovici, (2001), *Pedagogia alternativă*” , Editura Pollirom
5. <http://www.montessorihaus.ro/schule/pedagogia-montessori-mario-montessori.htm>

Și copiii cu CES iubesc ecologia

Profesor psihopedagog Mihai Andreea

Educația ecologică nu este numele unei materii care se predă în școli, educația ecologică este un stil de viață pe care locuitorii terei trebuie să-l adopte, pentru binele tuturor. Protejarea mediului este o problemă actuală și spinoasă, intens dezbătută de forurile internaționale, pentru că doar prin protejarea a ceea ce avem, viața poate continua să prospere pe această planetă. Și cum bunele obiceiuri se deprind la vârste mici, încă din grădiniță, copiilor li se aduce la cunoștință ce pot să facă pentru a proteja planeta albastră.

Și elevii cu cerințe educaționale speciale, s-au alăturat acestei cauze. De-a lungul anilor, elevii Centrul Școlar de Educație Incluzivă, Sighetu Marmăței au fost antrenați în diferite activități ecologie și de protecție a mediului.

Activitățile desfășurate și informațiile furnizate au fost la nivelul lor de înțelegere. Planeta a fost descrisă ca o casă, pe care noi, locuitorii, avem obligația să o menținem curată. Activitățile au fost variate, pe diferite segmente conexe.

I. Activități privind colectarea selectivă

Indiferent de vârstă sau grad de handicap, copiii trebuie să știe cât este de important să arunce gunoiul în coșul potrivit: hârtia în coșul albastru, sticla în coșul verde iar plasticul și metalul în coșul galben. Cu ajutorul filmelor educative, a poveștilor terapeutice și a activităților practice, elevii și-au însușit informații prețioase cu privire la colectarea selectivă.

II. Plantarea de flori sau pomi

Activitățile extracurriculare, în aer liber, s-au derulat în parteneriat cu diferite instituții din oraș ca: Muzeul Maramureșan, unde am plantat flori, sau Serviciul de Gospodărire Urbană, URBANA, unde am vizitat serele din dotare. În urma activităților practice elevii au înțeles importanța spațiului verde și protejarea acestuia.

III. Limitarea consumului energetic și transportul în comun

„Pic, cu pic se face marea”. Unele activități au avut ca scop informarea copiilor că orice gest, cât de mic, este semnificativ. Putem proteja natura și dacă:

- ✓ închidem robinetul atunci când ne spelăm pe dinți
- ✓ economisim hârtie
- ✓ nu umplem cada până sus
- ✓ oprim lumina când ieșim din cameră
- ✓ nu rupem florile, iarba sau ciupercile
- ✓ merg la grădiniță, școală sau plimbare pe jos sau cu transportul în comun

IV. Actiuni de ecologizare

Clasele mari, de gimnaziu și liceu, s-au implicat în campanii naționale de ecologizare a parcurilor și a malurilor râurilor din localitate. Echipă bună, au făcut și cu instituțiile și ONG-urile de profil, în diferite campanii locale de ecologizare.

Concluzii :

Experiența a demonstrat că, în cazul copiilor cu CES, activitățile extracurriculare prin implicare, acțiune și joc didactic aduc informații prețioase care nu pot fi predate doar cu ajutorul manualelor. Copiii pot învăța de mici cum să sorteze deșeurile, să respecte mediul înconjurător, să consume mai puțin, să planteze sau să ajute la acțiuni de ecologizare a diferitelor zone. Este important să înțelegem cu toții, educație ecologică , nu este o disciplină, ci mai de grabă un mod de viață.

Bibliografie:

1. Agafiței, Alina (2018) *Ecologie : îndrumător practic*, Editura PIM, Iași
2. Dobrea Brăduț, Luminița, (2019), *Educație nonformală: Ghid științific și programa pentru cercurile de ecologie și protecția mediului din cadrul palatelor și cluburilor copiilor: Poluarea ecosistemelor antropizate*, Editura PIM, Iași

Dezvoltarea emoțională a elevilor în cadrul orelor de consiliere și dezvoltare personală

Profesor psihopedagog Recalo Lidia

La clasele primare disciplina „Dezvoltare personală” face parte din aria curriculară „Consiliere și orientare”.

Dezvoltarea personală, în sens larg, include activități și experiențe având scopul final de a asigura starea de conștientizare, de dezvoltare a talentelor și abilităților personale, îmbunătățirea calității vieții și contribuirea la realizarea aspirațiilor și viselor personale.

În cadrul disciplinei „Dezvoltare personală” (DP) activitățile de învățare au ca scop dezvoltarea capacității elevului de a se autocunoaște și de a-și exprima într-o manieră pozitivă interesele, aptitudinile, trăirile personale, emoțiile proprii, abilitățile de relaționare și comunicare, reflecțiile cu privire la învățare.

În activitățile de dezvoltare personală, se formează în primul rând abilități și se dezvoltă atitudini, finalitatea fiind dobândirea încrederii în sine, starea de bine a copiilor, pregătirea lor pentru viață și pentru viitor.

O notă aparte a disciplinei „Dezvoltare personală” este dată de contribuția la dezvoltarea emoțională, socială și pentru carieră a elevului. Există o raportare permanentă la ceea ce gândesc și simt, precum și la modul în care se comportă elevii. Aceștia trebuie încurajați să adreseze întrebări, să comunice propriile opinii, să aibă intervenții argumentate, să reflecteze asupra temelor puse în discuție, să manifeste inițiativă, să exprime idei originale și emoții autentice despre ceea ce învață. De aceea aceste metode active vin în ajutorul lor de a-și exprima mai ușor ideile, trăirile personale, atitudinile față de anumite aspecte.

Ora de „Dezvoltare personală” este spațiul în care elevii experimentează, analizează și aplică diferite modalități de conectare cu sine și cu ceilalți și reflectează la propria persoană și la ce pot învăța din activitățile în care s-au implicat. Astfel achizițiile dobândesc consistență, se structurează și pot fi transferate în viața cotidiană, dincolo de cadrul strict al unei discipline școlare.

Registrul complex al strategiilor didactice, organizate sub diferite forme, stimulează participarea activă, în mod individual sau în echipă. Activitățile de învățare îmbină acțiunile individuale cu cele de grup și cu cele în perechi. De asemenea,

activitatea frontală alternează cu activitățile individuale sau în grupuri mici. Acest joc al organizării interacțiunilor cu elevul este destinat consolidării competențelor de relaționare, atât de importante pentru individul zilelor noastre care trebuie să se adapteze la schimbări și situații noi ce apar.

Ca disciplina de studiu, *Dezvoltare personală* include activități și experiențe care au scopul să susțină elevii în procesul de autocunoaștere, relaționare corectă cu familia, colegii și mediul din care fac parte, să dezvolte abilitățile de comunicare eficientă și management eficient al emoțiilor, să îmbunătățească starea de conștientizare a propriului potențial, să dezvolte talentele și abilitățile personale, orientate spre îmbunătățirea calității vieții.

Curriculumul disciplinei *Dezvoltare personală* este construit pe baza valorificării cercetărilor din domeniul educațional și al teoriei dezvoltării personalității, are ca finalitate **formarea competențelor**, prin achiziții specific disciplinei și prin valorificarea interdisciplinară a achizițiilor căpătate în cadrul altor discipline școlare.

Viziunea urmărește crearea unui climat educațional de calitate, incluziv, stimulatив pentru dezvoltarea individuală a fiecărui beneficiar al sistemului educațional astfel încât să dea sens încrederii și aspirațiilor sale. O altă latură a viziunii este de a performa un act didactic de calitate, centrat pe elev, având la bază competențele educaționale cerute de documentele oficiale din România și din UE.

Exemplu de bună practică

Poveste terapeutică: „**Fetița care rănea prin cuvinte**”

Clasa: a III-a

Aria curriculară: Consiliere și orientare

Disciplina: Dezvoltare personală

Unitatea tematică : Universul emoțiilor

Subiectul: Emoții de bază: poveste terapeutică „**Fetița care rănea prin cuvinte**”

Competențe:

- 2.1. Exprimarea emoțiilor de bază în situații variate
- 2.2. Utilizarea unor elemente de ascultare activă
- 2.3. Explorarea abilităților de relaționare cu ceilalți

Strategii didactice:

- **Metode și procedee:** conversația euristică, explicația, explozia stelară, jocul didactic
- **Mijloace de învățământ :** calculator, videoproiector, creioane colorate, emoticoane, fișe de lucru, table, markere, bile din polistiren;
- **Forme de organizare:** frontală, individuală;

Scenariul didactic

Momentul organizatoric

-pregătirea elevilor pentru activitate;

Captarea atenției

- Prezentarea “globului magic” în care se află un mesaj: “Va fi o activitate emoționantă!”;
- Cântec: “Dacă vesel se trăiește”.
- Anuntarea titlului lectiei “Emoții de bază”;

Desfășurarea activității

- Enumerarea emoțiilor de bază (bucurie, tristete, supărare, frică, furie);
- Discuții despre fiecare emoție și despre culoarea cu care poate fi reprezentată;
- Vizionarea povestirii terapeutice „**Fetița care rănea prin cuvinte**”
- Identificarea emoțiilor personajului principal;
- Se punctează faptul că este bine să exteriorizăm emoțiile, că este important să învățăm să ne controlăm emoțiile negative astfel încât ele să nu ne influențeze comportamentul, că este foarte important să jignim pe cei din jur cu propriile cuvinte;
- Discuție cu elevii pe tema emoțiilor, urmărindu-se înțelegerea de către copii a faptului că, este omenește să simțim atât emoții pozitive, cât și negative, că stă în puterea noastră să le controlăm, că putem provoca emoții negative prin modul în care ne exprimăm;

Încheierea activității

- Cântec „Dacă vesel se trăiește”.

Bibliografie:

Ionescu, M., (2000), *Demersuri creative în predare și învățare*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca

MEC, (2005), *Învățarea centrată pe elev. Ghid pentru profesori și formatori*, WYG International Ltd (IMC Consulting Ltd)

Programa școlară de Consiliere și Dezvoltare personală aprobată prin Ordin al Ministrului Nr. 3702/2021

<https://www.youtube.com/watch?v=yujnKCwNuXc>

Dezvoltarea abilităților de comunicare prin art-terapie a copiilor cu dizabilitate intelectuală

Profesor psihopedagog Herbel Alina

Descrierea activităților didactice

Activitatea 1: „Toamna în povești”

Scop:

- Verificarea și sistematizarea cunoștințelor elevilor referitoare la aspecte legate de anotimpul toamna, ca element al mediului înconjurător;
- Educarea unei vorbiri corecte, coerente, în structuri gramaticale ample;
- Valorificarea potențialului intelectual al fiecărui copil;

Argument

Toamna cea darnică ne îndeamnă la plimbări și la foarte mai multe activități desfășurate în aer liber, prilej cu care copiii au ocazia să observe schimbările ce au loc în natură, odată cu trecerea timpului, fenomenele specifice acestui anotimp, hărnicia oamenilor, multitudinea de culori din grădini, livezi.

Înclinația copiilor de a da viață obiectelor împrumutându-le intenții sau de a-și atribui roluri, oferă un vast teren de acțiune pentru dezvoltarea imaginației și a intelectului, fiind totodată și o plăcere care facilitează deschiderea către societate și o motivație care permite maturizarea afectivă. Prin urmare, copilul va căpăta astfel stăpânirea de sine, necesară în procesul de construcție a personalității, iar spectacolele de teatru devin pentru copii o formă veritabilă de educație. Jocul de-a teatrul îi ajută să se deprindă cu spațiul și spațiile, cunoașterea propriului corp, exercițiul imaginației,

capacitatea de se asculta pe sine și pe ceilalți, rigoarea, sensibilitatea, modestia, asumarea riscului.

Obiective:

- Să exploreze procese din mediul înconjurător folosind surse de informare diverse;
- Să precizeze fenomenele specifice anotimpului toamna;
- Să recunoască și descrie florile,fructele,legumele și cerealele din acest anotimp;
- Să cunoască elementele componente ale mediului înconjurator;
- Să înțeleagă importanța legumelor și a fructelor în alimentația zilnică;
- Să-și educe o atitudine pozitivă față de muncă și față de cei care muncesc;
- Să cunoască muncile specifice toamnei (în gradini,în livezi,în vii,pe ogoare,în gospodarie);
- Să precizeze culorile toamnei și bogățiile acesteia;
- Să respecte normele de protecție a mediului înconjurător;
- Să respecte normele de igienă pentru asigurarea propriei protecții și a sănătății;
- Să înțeleagă și să transmită mesaje simple;să reactioneze la acestea;
- Să alcătuiască propoziții interogative și enunțiative
- Să povestească o poveste pornind de la imaginea sau cuvântul dat de profesoară
- Să-și îmbogătească vocabularul activ si pasiv pe baza experienței,activității personale si/sau a relațiilor cu ceilalti si sa utilizeze un limbaj corect din punct de vedere gramatical;
- Să exprime impresiile si trairile proprii despre cele observate prin activitati artistico-plastice,practice si muzicale;
- Să-și însusească unele tehnici , cum ar fi pictura(cu trafaletul și cu paiul)
- Să realizeze picturi în mod cât mai creativ;

Grup țintă: elevii clasei a IV-a

Desfășurarea activității:

- Presentare PPT a unei povești Toamna în povești (Retroproiector, laptop, tv), discuții libere cu elevii;
- Elevii vor trebui să recunoască anotimpul toamna și personajele poveștii;
- Elevii vor avea de alcătuit propoziții interogative și enunțiative;
- Elevii vor avea de ordonat propozițiile pe baza imaginilor date ;
- Presentarea tehnicilor de lucru pentru pictura la alegere;

- Împărțirea sarcinilor de lucru;
- Realizarea propriu-zisă a picturilor;
- Aprecierea lucrărilor.

Materiale necesare:

- acuarele; trafaletul, paiul; foarfece, coli A4-A3, imagini colorate din poveste; fișă de lucru;

Modul de lucru:

În anului școlar 2021-2022 am selectat elevii de clasa a-IV-a pentru lucrul diferențiat: două fete și trei băieți. Am împărțit elevii pe grupe de nivel, având itemi cu grade diferite de dificultate, pe baza rezultatelor obținute. Acești cinci elevi care fac parte din cercetarea mea sunt la același nivel. Astfel, fiecare elev a trebuit să realizeze o sarcină de lucru:

- Să identifice anotimpul toamna;
- Să răspundă la întrebările profesoarei legate de textul vizionat;
- Să povestească povestea pornind de la o imagine dată;
- Să alcătuiască propoziții enunțiative și interogative cu ajutorul cuvintelor date: toamna, livezi, grădini, fructe, legume.
- Să picteze fetele cu ajutorul paiului un măr
- Să picteze băieții cu ajutorul trafaletului o pară;

Această activitate a contribuit la dezvoltarea limbajului expresiv, la dezvoltarea cognitivă, la dezvoltarea motricității, la îmbunătățirea concentrării atenției, la dezvoltarea simțului estetic.

În urma îndeplinirii sarcinilor în totalitate de elevi, certifică nivelul de cunoștințe asimilat, care sunt evidențiate în graficele de progres/regres pentru fiecare elev din această cercetare.

Activitatea 2: „Sunt Toamna cea bogată! „

Scop

- Îmbogățirea vocabularului activ și pasiv prin însușirea cunoștințelor referitoare la anotimpul toamna

- Consolidarea unor deprinderi de lucru însușite;
- Îmbogățirea capacității copiilor de a intra în relație cu ceilalți copii.

Argument

Toamna cea bogată ne îndeamnă să ne adunăm fructe și legume pentru a ne pune pe iarnă. Este cel mai bogat anotimp. Ea ne îndeamnă la plimbări în aer liber, în parc, în păduri pentru a admira frumusețea naturii. Copiii admiră culorile toamnei, hărnicia oamenilor, fenomenele naturii, etc.

La școală elevii pun în aplicare tot ceea ce au învățat la toate materiile: matematică, formarea abilităților de comunicare, abilitare manuală, desen, educație senzorială, etc. În cadrul orelor elevii îmbină pictura, colajul, modelajul, desenul, pentru a se exprima fiecare în felul lui. Fiecare își pune amprenta asupra lucrărilor; își dezvoltă observația, motricitatea fină, gândirea, creativitatea, își consolidează deprinderile de lucru însușite.

Obiective

- O1: să redea conținutul de idei al textului literar;
- O2: să așeze personajele din poveste în ordinea succesiunii lor în poveste;
- O3: să lipească în interiorul siluetei (măr) miezul și semințele.
- O4: să rețină curiozitățile despre fructe;

Grup țintă: elevii clasei a IV-a

Desfășurarea activității

Învățătoarea va prezenta elevilor povestea Mărul buclucaș, folosindu-se de șorțul povestitor.

- Decorul poveștii constă într-un panou cu pomi în livadă.
- Discuții cu elevii pe baza poveștii;
- Elevii vor trebui să recunoască anotimpul și personajele poveștii;
- Elevii vor avea de redat ideile principale din poveste.
- Fixarea poveștii, se realizează cu ajutorul unui panou interactiv pe care copiii vor așeza personajele în ordinea cronologică din poveste.
- Se va insista pe mesajul regăsit în poveste, și anume „Preietenul la nevoie se cunoaște,,.

Prezentarea tehnicilor de lucru : pentru dactilopictura mărului și pentru colaj-gutuiul;

- Realizarea propriu-zisă a lucrărilor;
- **Evaluarea** activității practice o voi realiza prin intermediul metodei turul galeriei.

Materiale necesare: ecusoane, șorț cu siluete, livada cu pomi, siluetă măr, vată, semințe, șorțul povestitor.

Modul de lucru

Materiale folosite: fisă cu măr și fișă cu măr gutui, lipici solid, hârtie creponată roșie și galbenă, hârtie colorată cartonată.

Astfel, fiecare elev a trebuit să realizeze o sarcină de lucru:

- Să identifice anotimpul toamna, mărul și mărul gutui;;
- Să răspundă la întrebările învățătoarei legate de textul audiat;
- Să recunoască personajele în ordinea apariției lor;
- Să ordoneze propozițiile pe baza imaginilor;
- fetele să rezolve fișă cu un măr prin mototolirea hartiei creponate roșii;
- băieții să lipească mărul gutui cu bucățele de hârtie creponată galbenă

Această tehnică colajul a ajutat la dezvoltarea mușchilor mici ai mâinii copilului, deci a motricității. De asemenea a ajutat și la consolidarea unor cunoștințe anterior învățate, în funcție de tema propusă, deci a ajutat la dezvoltarea intelectuală, la dezvoltarea simțului estetic, în funcție de combinarea cât mai bună a culorilor hârtiei utilizate și la îmbogățirea vocabularului activ și pasiv prin însușirea cunoștințelor referitoare la anotimpul toamna, la povestea Mărul buclucaș. În urma îndeplinirii sarcinilor în totalitate de elevi, acest lucru certifică nivelul de cunoștințe asimilat, care sunt evidențiate în graficele de progres/regres pentru fiecare elev din această cercetare.

Activitatea 3 : "Coșul cu fructe"

Scop

- Îmbunătățirea vocabularului prin înțelegerea mesajului transmis
- Consolidarea unor deprinderi de lucru însușite;

Argument

Pentru o bună dezvoltare a limbajului este important ca învățătorul să-i vorbească elevului cu, blândețe, calm, încredere și nu cu autoritate, cu sentimente negative. Elevul trebuie sprijinit, încurajat și învățat în permanență. Dacă îmbinăm lecția cu joaca sau cu activitățile preferate de elevi, vor reuși să își dezvolte vocabularul, să înțeleagă sensul cuvintelor, acțiunea cuvintelor, etc.

Obiective:

- -să înțeleagă sensul cuvintelor noi
- -să înțeleagă acțiunea cuvintelor
- -să recunoască fructul și gustul lui
- -Să recunoască cât mai multe fructe de toamnă
- -să -și consolideze deprinderea de lucru: colajul

Grup țintă: elevii clasei a-IV-a

Desfășurarea activității:

Învățătoarea va prezenta elevilor planșe cu imagini și fructe de toamnă din plastic

- Discuții cu elevii pe baza imaginilor;
- Elevii vor trebui să recunoască fructele de toamnă;
- Elevii vor avea de alcătuit propoziții simple cu următoarele cuvinte: măr, pară, struguri, nuci, prune, mere gutui, etc.
- Fiecare elev va trebui să descrie un fruct, spunându-i o însușire.
- Joc: Cine cunoaște mai multe fructe de toamnă!
- În final învățătoarea va aduce un platou cu diferite fructe și îi va lega prin rotație pe fiecare elev în parte la ochi cu un fular, iar ei vor trebui să ghicească fructul și să ne spună gustul.
- Prezentarea tehnicilor de lucru : colajul Coșul cu fructe-cu elemente din natura sau materiale textile.
- Realizarea propriu-zisă a lucrărilor;
- **Evaluarea** activității practice o voi realiza prin intermediul metodei turul galeriei.

Materiale necesare: materiale din natură, materiale textile, hârtie, lipici, foarfece.

Modul de lucru:

Fiecare elev a trebuit să realizeze o sarcină de lucru:

- Să identifice fructele de pe planșă și din plastic
- Să răspundă la întrebările învățătoarei legate de caracteristicile fructelor
- Să recunoască fructul și gustul caracteristic
- Să ordoneze propozițiile pe baza imaginilor;
- fetele să rezolve fișa cu un măr prin mototolirea hartiei creponate roșii;
- băieții să lipească mărul gutui cu bucățele de hârtie creponată galbenă;

Colajul este cea mai complexă tehnică a abilităților practice datorită faptului că dezvoltă în mod absolut simțul estetic al copilului, pe de o parte, iar pe de altă parte îl învață să fie mai econom, să prețuiască fiecare lucru. În realizarea colajelor am folosit majoritatea tehnicilor amintite mai sus: mototolire, rupere, decupare, lipire, origami, tangram, răsucirea.

Activitatea 4: „Pisica”

Scop

- -îmbogățirea vocabularului activ și pasiv
- consolidarea unor deprinderi de lucru însușite;

Argument

Există o legătură strânsă între copiii și animale. Vă mai aduceți aminte de animalul vostru din copilărie? Ce ați simțit? Pisicile reprezintă pentru copii un animal de joacă, de companie. Cu acesta împărtășește sentimentele lui, jocurile lui, etc. Copiii simt o energie pozitivă în preajma pisicilor, ca de altfel și ele. Visul oricărui copil este de-a avea un mic animal de companie.

Obiective:

- -să își dezvolte vocabularul activ și pasiv
- Să alinte corect cuvintele
- -să recunoască animalele domestice
- -să știe să facă ca aceste animale
- -să memoreze poezia Pisica
- -să despartă corect în silabe
- -să coloreze în contur

- -să decupeze corect

Grup țintă: elevii clasei a-IV-a

Desfășurarea activității

Învățătoarea va prezenta elevilor o prezentare PPT pe videoproiector: Animale domestice-Pisica

- Discuții cu elevii pe baza imaginilor;
- Elevii vor trebui să recunoască animalele din imagini;
- Elevii vor avea de alintat următoarele cuvinte: cal, iepure, pisică, vacă, porc,rață, găscă, găină, cocoș,etc.
- Elevii vor avea de despărțit în silabe apoi aceste cuvinte
- Fiecare elev va trebui să descrie un animal spunându-i o însușire.
- Joc: Cine face așa!
- Memorare poezia Pisica
- Prezentarea tehnicilor de lucru : desen-Pisica
- Realizarea propriu-zisă a lucrărilor;
- **Evaluarea** activității practice o voi realiza prin intermediul metodei turul galeriei.

Materiale necesare. : videoproiector , calculator,fișă de lucru , creioane colorate și carioci;

Modul de lucru:

Fiecare elev a trebuit să realizeze o sarcină de lucru:

- Să identifice animalele domestice
- Să răspundă la întrebările învățătoarei legate de caracteristicile animalelor

- Să recunoască animalele după sunetul pe care îl produc
- Să despartă corect în silabe
- Să alinte animalele
- fetele vor desena Pisica cu creioane colorate
- băieții vor desena fisa de lucru cu pisica , cu carioci.

Desenul este o activitate educativă căreia adulții ar trebui să-i acorde mai multă atenție. Un desen realizat de un copil îți spune foarte multe despre acel copil, despre ce simte în acel moment, sau dacă e fericit, vesel, nervos, supărat, etc. Prin desen ei își dezvoltă abilitățile motrice, vocabularul , etc.

Activitatea5: „Căciulița Moșului”

Scop

- Dezvoltarea capacității copilului de a asculta cu atenție un text și de a se concentra asupra acțiunii prezentate în poveste. Îmbogățirea cu cuvinte și expresii noi.
- Efectuarea unor operații simple de lucru cu materialul pus la dispoziție.

Argument

Iarna este anotimpul în care natura parcă doarme,este anotimpul gerului, frigului, bucuria copiilor care abia așteaptă să se joace în zăpadă.Este anotimpul în care Moș Crăciun și Moș Nicolae își fac apariția spre bucuria copiilor.

Obiective

1. Să-l recunoască pe Moș Crăciun
2. Să identifice cuvintele cu silaba inițială dată
3. Să știe să povestească povestea terapeutică
4. Să decupeze și să lipească corect căciulița Moșului

Grup țintă:elevii clasei a IV a

Desfășurarea activității

Învățătoarea va prezenta elevilor o prezentare PP pe videoproiector și anume Căciulița Moșului-poveste terapeutică

- Discuții cu elevii pe baza imaginilor;
- Elevii vor trebui să-l recunoască pe Moș Crăciun;

- Elevii vor avea de povestit această povestioară și anume ce a pățit Moș Crăciun? Ce s-a întâmplat cu căciulița lui? Cum trebuie să avem grijă de lucrurile noastre? Ce se întâmplă dacă nu suntem organizați și ordonați? Cine are de pierdut?
- Elevii vor avea de identificat cât mai multe cuvinte care încep cu silaba -MA-, TA, -SA;

Fiecare elev va trebui să identifice cât mai multe cuvinte care încep cu silaba dată;

- Prezentarea tehnicii de lucru : Colaj -Căciulița Moșului și ruperea hârtiei
- Realizarea propriu-zisă a lucrărilor;
- **Evaluarea** activității practice o voi realiza prin intermediul metodei turul galeriei

Materiale necesare. Hârtie colorată roșie, foarfeci, lipici, hârtie glasată roșie, etc

Modul de lucru

Fiecare elev a trebuit să realizeze o sarcină de lucru:

- Să-1 identifice pe Moș Crăciun
- Să răspundă la întrebările învățătoarei legate de povestea terapeutică
- Să recunoască caracteristicile anotimpului iarna
- Să identifice cât mai multe cuvinte cu silaba inițială dată
- fetele vor realiza un colaj Căciulița Moșului din hârtie creponată roșie
- băieții vor realiza Căciulița Moșului prin tehnica ruperii hârtiei;

Pașii realizați pentru îndeplinirea sarcinii: am prezentat modelul elevilor, după care am demonstrat modul de realizare al acestuia; cu o mână am ținut hârtia, iar cu degetul mare, arătător și mijlociu am rupt hârtia în forma dorită. Astfel această tehnică a ajutat la dezvoltarea mușchilor mici ai mâinii copilului, a ajutat și la consolidarea unor cunoștințe anterior învățate, a ajutat și la dezvoltarea simțului estetic și nu în ultimul rând a contribuit la dezvoltarea morală a copilului.

Bibliografie:

- American Psychiatric Association (2013) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, Fifth Edition, DSM-5, Washington DC, American Psychiatric Publishing.
- Bălaș-Baconschi C. (2018). Psihopedagogia deficiențelor de intelect. Suport de curs.
- Bodea-Hățegan, C., Anca.M. (2007). *Comunicarea multimodală-Evaluarea și implementarea planurilor de intervenție personalizată, Diagnosticul neurogenetic și dezvoltarea programelor de terapie pentru persoanele cu tulburări din spectrul autist*. București: Editura Unicef
- Roșan, A. (2013). *Metode și tehnici de recuperare a copiilor cu dizabilități cognitive*. Suport de curs.
- Roșan, A. (2015). *Psihopedagogie Specială*. Iași: Polirom.
- Roșan A.(2015).*Modele de evaluare și intervenție*.Iași .Polirom

Beneficii ale jocului și educației în aer liber pentru copiii cu CES

didactic auxiliar-Tarnița Marieta Amara

Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2006).

Țara noastră este stat semnatar. Convenția recunoaște „importanța accesibilității la mediul fizic, social, economic și cultural, la sănătate și educație, la informare și comunicare, pentru a da posibilitatea persoanelor cu dizabilități să se bucure pe deplin de toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.” Convenția prevede numeroase articole, normative și legi ce definesc o serie de termeni esențiali pentru domeniul accesibilității, precum: acces neîngrădit al persoanei cu handicap, accesibilitate și adaptare.

Wellhousen (2002) sugerează că acceptând copilăria ca o perioadă separată a vieții, înțelegem și semnificația activităților în aer liber.

Natura și activitățile în aer liber pot fi folosite ca o sală de clasă în care curiozitatea și voința de a explora natura cresc automat.

Definiția mea despre ”în aer liber” înseamnă în natură, în aer liber, organizarea de activități amenajate, desfășurarea diferitelor activități alături de un grup de elevi și să mergi într-un parc, muzeu în aer liber, pădure, dealuri, grădini etc. bazate pe stimularea senzorială, de ex. vizuale, auditive, impresii motorii, tactile și kinestezice ce pot îmbunătăți calitatea vieții acestora, totodată reprezentând un instrument de îmbunătățire a incluziunii și de promovare a comunicării sociale, interacțiune într-o perspectivă largă.

Activitățile în aer liber sunt de asemenea folosite pentru a ajuta copiii să dobândească o imagine de sine corespunzătoare. Interacțiunea dintre experiența fizică și interacțiunea umană fiind accentuată.

Educația și diferitele activități cu copiii în aer liber poate fi o provocare pentru mulți profesori, dar probabil că va distruge și barierele dintre cursant, colegii din clasă/grup și profesor și, astfel, sprijină incluziunea și interacțiunea socială, adică educația incluzivă.

Un alt scop este de a oferi șanse egale.

Întrebările generale în acest context pot fi:

- Este educația în aer liber mai puternică decât educația tradițională?

- Care sunt provocările, pentru cine și cum le putem face față într-o societate pentru toți?
- De ce și în ce privințe poate fi privit jocul în aer liber ca un instrument de incluziune?

Activitățile în aer liber pot facilita învățarea colectivă a tuturor copiilor și ca urmare a procesului de incluziune.

Educația în aer liber este un concept de învățare în care accentul este preponderent pe loc.

În consecință, aceste concluzii au condus la exemplificarea unor activități ce se pot desfășura în aer liber cu scopul unei abordări pozitive față de copiii cu CES și acordarea de șanse egale.

- ❖ Ca și dreptul la educație, toți copiii, indiferent de abilități au dreptul să se joace. Și asta îi include și pe copiii cu dizabilități, indiferent de tipul de dizabilitate. Așa cum spune Articolul 31 din Convenția ONU pentru Drepturile Copilului (Nations Convention on the Rights of the Child);
- ❖ În cadrul Educației în aer liber, învățarea conține abordări practice și teoretice în care toate simțurile ar trebui utilizate;
- ❖ Conștientizarea numeroaselor beneficii asupra dezvoltării emoționale și fizice a copiilor în urma activităților în aer liber;
- ❖ Cui se adresează – copii cu vârsta cuprinsă între 5 ani și 10 ani;

Beneficii:

- ✓ Creșterea creativității într-un cadru natural de poveste;
- ✓ Conectarea cu natura poate reduce riscul agravării problemelor de comportament;
- ✓ Lumina soarelui ajută deopotrivă corpul și creierul;
- ✓ Știința a demonstrat că jocul în aer liber atenuează stresul, reduce anxietatea, îmbunătățește starea de spirit și crește sentimentele de fericire și stare de bine. Natura este bună cu toți!
- ✓ Jocul în aer liber îi poate ajuta pe copii să adoarmă mai ușor;
- ✓ Spațiul mare în care se joacă are ca rezultat învățarea copiilor de a fi independenți.
- ✓ Copiii sunt deseori mai activi atunci când sunt afară, ceea ce îi ajută să construiască oase puternice permițându-le, de asemenea, să ardă energie și calorii suplimentare;

- ✓ Când copii cu abilități diferite se joacă împreună, ei învață limbajul care pune persoana pe primul loc, acel limbaj care onorează individul înaintea dizabilității lui.
- ✓ Joaca în aer liber îi ajută pe copii să-și dezvolte abilitățile de învățare;
- ✓ Pentru că spațiile în aer liber sunt mai puțin aglomerate, implicit mai puțin intimidante decât cele interioare, copiii se vor lăsa descoperiți așa cum sunt ei și vor reuși astfel să devină mai sociabili.

Una dintre categoriile de copii aflați în situație de risc sunt copiii cu dizabilități; fie că sunt fizice, neurologice, psihice, de dezvoltare sau de învățare, unul dintre motivele limitărilor jocului copiilor cu dizabilități în spațiile de joacă în aer liber este și faptul că majoritatea acestor spații de joacă nu sunt accesibilizate.

Parcurile și locurile de joacă pot fi și ar trebui să fie concepute pentru a fi incluzive, să fie primitoare pentru toți copiii, indiferent de abilitățile lor pentru a putea experimenta pe deplin beneficiile jocului, care îi îmbogățesc. Locurile de joacă inclusive pot de asemenea ajuta întreaga comunitate, cultivând mai multă empatie, diversitate și bucurie.

Așadar, alegerea locului pentru joacă și desfășurarea diferitelor activități pentru copii, se poate face și în afara parcurilor, locurilor centrale ale orașelor, spațiilor de joacă amenajate din jurul blocurilor etc.

Acest loc poate fi un mediu natural, cum ar fi pădurea sau alte locuri naturale rurale. Alternativ, învățarea poate avea loc într-o zonă urbană sau suburbană. Alegerea locurilor este nelimitat, importanța constă în a învăța într-un mod autentic, mediu care reflectă sau întărește conținutul sau lecția (Dahlgren & Szczepanski, 1998, p.19).

Activitățile de Educație în aer liber se desfășoară în natură, în mediu natural și finalitatea acestora o reprezintă schimbările vizibile produse la nivelul comportamentului copiilor. Din acest motiv, Educația în aer liber are un caracter nonformal.

Educația și activitățile în aer liber se adresează tuturor celor trei nivele de învățare:

- + nivelul acumulărilor de cunoștințe (Cognitiv);
- + nivelul deprinderilor fizice (Motric);
- + nivelul individualizării unor trăsături de comportament (Afectiv).

Concluzii:

Natura și peisajul impresionează copilul încă din primii ani ai vieții.

În comparație cu terapia tradițională „de vorbire”, terapia prin joc reprezintă o abordare mai potrivită din punctul de vedere al dezvoltării. Jocul devine o cale pentru vindecare, creștere, explorare și comunicare.

Jocul, în general, este un element de neprețuit în dezvoltarea copiilor, indiferent de timp sau vârstă; jocul în aer liber deschide o întreagă lume de noi beneficii și oportunități, empatie, diversitate și bucurie!

Bibliografie:

<https://creeracord.com/2019/10/21/30-de-argumente-privind-importanta-jocului-pentru-copiii-cu-dizabilitati/>

https://www.isj.sv.edu.ro/images/Docs/RED/2020/invatamante_prescolar/activitati_outdoor/Importanta_activitatilor_outdoor_Handruc_Marinela.pdf

<https://scholar.google.com/>

<https://childhub.org/ro/stiri-protectia-copilului/international-de-ce-este-important-jocul-aer-liber>

CUPRINS

**Dezvoltarea motricității fine la vârsta preșcolară-
Prof. învățământ preșcolar Rachiș Mihaela
pag. 5**

**Dezvoltarea senzorială la preșcolari-
Prof. învățământ preșcolar Holouciuc Iuliana Nicoleta
pag. 17**

**Activități pentru stimularea motricității fine la copiii cu CES-
Prof. psihopedagog Mutaffof Melania
pag. 25**

**Program de intervenție logopedică personalizată-dislalie polimorfă-
Prof. psihopedagog Mutaffof Melania
pag. 34**

**Toamna prin ochi de copil-concurs arte plastice-
Prof. psihopedagog Ștefănoiu Daniela
pag. 40**

**Incluziune și intervenție psihopedagogică în contextul tulburărilor emoționale-
Prof. Psihopedagog Ștefănoiu Daniela
pag. 45**

**Activități practice, utilizând elemente specifice pedagogiei Montessori-
Prof. psihopedagog Mihai Andreea Anca
pag. 53**

**Și copiii cu CES iubesc ecologia –
Prof. psihopedagog Mihai Andreea
pag. 57**

**Dezvoltarea emoțională a elevilor în cadrul orelor de consiliere și dezvoltare
personală-
Prof. psihopedagog Recalo Lidia
pag. 60**

**Dezvoltarea abilităților de comunicare prin art-terapie a copiilor cu dizabilitate
intelectuală
Prof. psihopedagog Herbel Alina
pag. 64**

**Beneficii ale jocului și educației în aer liber pentru copiii cu CES
Didactic auxiliar Tarnița Marieta Amara
pag. 76**

CENTRUL ȘCOLAR DE EDUCAȚIE INCLUZIVĂ
Sighetu Marmăției
- 27 aprilie 2023 -

Proiect finanțat de
Consiliul Județean Maramureș

1993-2023
ISBN 978-606-725-353-5